

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

MANUALI I MËSIMDHËNËSVE:

TEKNOLOGJITË NDIHMËSE DIG- JITALE DHE NDËRMARRËSIA NË EDUKIMIN SHËNDETËSOR (VEÇANËRISHT NË INFERMIERI)

univations

Republika e Kosovës
Republika Kosovo-Republic of Kosovo
Qeveria e Kosovës-Government of Kosovo
Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë/Ministry of Education, Science and Technology

kolegji-heimerer
Arsim dhe Karrierë në Shëndetësi

 ISEE-HSP
Institute of Southeast Europe
for Health and Social Policy

jamk.fi
JAMK University of Applied Sciences

 Metropolia

 UNIVERSITETI
KADRI ZEQA
UNIVERSITY

 milkyway
creative

MANUALI I MËSIMDHËNËSVE:

Parathënie

Dokumenti paraqet Manualin e Mësimdhënësve nga SIAHDPC (produkti i projektit 3.1) i cili është zhvilluar si pjesë e projektit Qendra Interdisiplinare e Praktikave Digjitale Aleate e Shëndetit të Drejtuar nga Studentët (SIAHDPC) financuar nga Programi Erasmus+ i Bashkimit Evropian (Veprimi kyç 2, Ndërtimi i Kapaciteteve) .

Qëllimi i këtij manuali është zhvillimi, testimi dhe krahasimi i resurseve inovative të mësimdhënies me qëllim të zgjerimit të njohurive dhe përmirësimit të aftësive të mësimdhënësve dhe profesionistëve në fushën e kujdesit shëndetësor (sidomos infermierisë) në Kosovë. Manuali synon të lehtësojë integrimin e teknologjive digjitale (ndihmëse) në programet e edukimit shëndetësor në institucionet e arsimit të lartë (IAL) dhe ka për qëllim të mbështesë zhvillimin e mendësive transformuese dhe sipërmarrëse të nxënësve.

Manuali i mësimdhënësve është dizajnuar dhe implementuar si një material dhe mjet mësimor inovativ (p.sh., laborator i kujdesit të ardhshëm), duke përfshirë grupet e interesit që kanë mundësinë të integrojnë modulet në programet dhe aktivitetet e tyre mësimore. Grupi i dytë, që përfiton indirekt nga këto burime, janë studentët (në kontekstin e SIAHDPC, ata që janë të interesuar në shëndetin digjital dhe ndërmarrësinë), të cilët mund të trajnohen me ndihmën e këtij manuali, nese përdoret nga mësimdhënësit përkatës.

Për hartimin e këtij manuali të mësimdhënësve është zgjedhur një qasje strukturore. Kjo nënkupton se manuali jo vetëm që mbështet zhvillimin e moduleve të reja akademike, por gjithashtu ofron mundësinë për të zgjeruar leksionet dhe modulet ekzistuese në një mënyrë më fleksibile. Prandaj, mund të shqyrtohen module të veçanta, si dhe kombinime modulesh për krijimin e aktiviteteve të reja mësimore, duke u bazuar në kontekstet arsimore dhe nevojat e përdoruesve. Në total, janë përgatitur 8 module, prej të cilave 3 sugjerojnë aktivitete për përmirësimin e aftësive digjitale, 5 module të tjera janë dedikuar për të fuqizuar të menduarit e veprimin ndërmarrës. Çdo modul mund të mësohet në mënyrë të pavarur; megjithatë, kombinimi i moduleve mund të shërbejë për dizajnimin e programeve të reja edukative. Ky manual gjithashtu ofron plane për kombinimin e moduleve për 2 nga këto programe.

Struktura nga Qendra këtij manuali është frymëzuar nga Korniza e Kompetencave Digjitale për Mësimdhënës (DigCompEdu) dhe Korniza e Kompetencave për Ndërmarrësi (EntreComp), të dyja të iniciuara dhe zhvilluara e Kërkimeve të Përbashkëta nga Komisioni Evropian.

Qëllimi i DigCompEdu është të mbështesë përdorimin e teknologjive digjitale për të përmirësuar edukimin dhe trajnimin inovativ. Kjo ka një kuptim të dyfishtë në trajnimet profesionale për profesionet e kujdesit shëndetësor: përdorimi i teknologjive digjitale në mësimdhënie dhe aplikimi i teknologjive digjitale të reja, si terapistë me realitet virtual (VR) apo robotika, në zhvillimin e pajisjeve të ardhshme të kujdesit shëndetësor. DigCompEdu përfshin 22 kompetenca të organizuara në gjashtë fusha. E rëndësishme për SIAHDPC është se kjo Kornizë përcakton nivelin e kompetencave digjitale si bazë individuale për zhvillimin profesional të mësimdhënësve.

Për të shtuar, EntreComp e konsideron ndërmarrësinë si një kompetencë kryesore dhe të gjithanshme për mësimin gjatë gjithë jetës. Megjithatë, jo të gjitha kompetencat e EntreComp mund të trajtohen brenda kuadrit të SIAHDPC. Në vend të kësaj, modulet dhe kompetencat e përfshira në këtë manual janë zgjedhur nga përfaqësuesit e institucioneve me interes të SIAHDPC, duke ndjekur logjikën e EntreComp dhe bazuar në nevojat më urgjente për kompetenca në organizatat e tyre. Prioritizimi i kompetencave dhe përzgjedhja e moduleve mësimore u bë nga partnerët e Kosovës gjatë një vizite studimore një javore në Halle (Saale), Gjermani, në nëntor të vitit 2021, ku mori pjesë

i gjithë konsorciumi i SIAHDPC. Në fund, përzgjedhja e moduleve u rishikua, u reflektua dhe u miratua brenda një seminari pas-reflektiv (digjital) që u mbajt dy javë pas vizitës studimore në Halle. Materialet e këtij manuali do të jenë të publikuara, duke mundësuar që edhe mësimdhënësit e jashtëm të SIAHDPC të gjejnë frymëzim për aktivitetet e tyre mësimore. Megjithatë, përdorimi i të gjitha materialeve është i kufizuar nga një Licence Creative Commons (Attribution-Non-Commercial-Share Alike 4.0 ndërkombëtare) që është në përputhje me kërkesat e Erasmus+ për krijimin e materialeve mësimore.

univations

Republika e Kosovës
Republika Kosovo - Republic of Kosovo
Qendra e Shkencave
Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë / Ministria za Obrazovanje, Nauku i
Tehnologji / Ministry of Education, Science and Technology

kolegji-heimerer
Arim - the carrier of the future

 ISEE-HSP
Institute of Southeast Europe
for Health and Social Policy

RIT
Kosovo

jamk.fi
JAMK University of Applied Sciences

 Metropolia

 **UNIVERSITETI
KADRI ZEQA
UNIVERSITY**

 **milkyway
creative**

Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0)

Ky material është i licencuar nga Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 ndërkombëtare.

Sipas kësaj licence, ju keni të drejtën të:

SHPËRNDANI – kopjoni dhe shpërndani materialet në çdo medium ose format.

ADAPTONI – riformuloni, transformoni dhe ndërtoni materialet.

Licencuesi nuk mund t'i revokojë këto të drejta për aq kohë sa ju ndiqni kushtet e licencës.

Nën këto kushte:

Kreditojeni — Duhet të jepni kreditet e duhura, të ofroni një lidhje me licencën dhe të tregoni nëse janë bërë ndryshime. Këtë mund ta bëni në çdo mënyrë të arsyetueshme, por jo në një mënyrë që sugjeron se licencuesi ju mbështet juve ose përdorimin e kwtij manuali.

Pa Qëllime Komerciale — Nuk lejohet përdorimi i materialit për qëllime komerciale.

Kombinoni — Nëse riformuloni, transformoni ose ndërtoni mbi materialin, duhet ta shpërndani kontributin tuaj nën të njëjtën licencë si origjinali.

Pa kufizime shtesë — Nuk mund të aplikoni terma ligjorë ose masa teknologjike që ndalojnë të tjerët nga veprimet që licenca lejon.

Njoftime:

Nuk jeni të detyruar të respektoni licencën për elementët e materialit që janë në domenin publik ose kur përdorimi juaj lejohet nga një përjashtim ose kufizim i zbatueshëm.

Nuk jepen garanci. Licenca mund të mos ofrojë të gjitha lejet e nevojshme për përdorimin tuaj që synuar. Për shembull, të drejta të tjera si ato të publikimit, privatësisë ose të drejtat morale mund të kufizojnë mënyrën e përdorimit të materialit.

TABELA E PËRMBAJTJES

A. KUPTIMI I MANUALIT TË MËSIMDHËNËSVE (PRODUKTI 3.1) NË KUADËR TË PROJEKTIT SIAHDPC	5
B. SEKSIONI I EDUKIMIT DIGJITAL	9
1. MODULI I: STATUSI AKTUAL DHE NJOHURITË FILLESTARE MBI TEKNOLOGJITË NDIHMËSE DIGJITALE NË KUJDESIN SHËNDETËSOR	12
2. MODULI II: NDËRTIMI I NJOHURIVE PËR TEKNOLOGJITË NDIHMËSE DIGJITALE NË SHËNDETËSI	15
3. MODULI III: AKTIVIZIMI & ZBATIMI TRANSFORMUES PËR PËRDORIMIN E TEKNOLOGJISË NDIHMËSE DIGJITALE NË KUJDESIN SHËNDETËSOR	17
C SEKSIONI I EDUKIMIT PËR NDËRMARRËSINË	19
1. HYRJE E PËRGJITHSHME NË ENTRECOMP	19
1.1 STRUKTURA BAZË E ENTRECOMP	19
2. MODULI IV: NGRITJA E NDËRGJEGJËSIMIT PËR NJOHJE MË TË GJERË TË EDUKIMIT MBI NDËRMARRËSINË & HYRJE NË ENTRECOMP	25
3. MODULI IV	27
3.1 MODULI V: “MOBILIZIMI I TJERËVE” - TRAJNIM PËR PREZANTIM (ELEVATOR PITCH)	27
3.2 MODULI VI “AFTËSIA PËR VIZIONIN E TË ARDHMES” – PUNËTORI PËR TË ARDHMEN	28
3.3 MODULI VII “PLANIFIKIMI DHE MENAXHIMI” – PLANIFIKIMI I AKTIVITETEVE	33
3.4 MODULI VII “PËRBALLJA ME PAQARTËSINË, PASIGURINË DHE RREZIKUN” – KOHË TË PASIGURT PËR TË ARDHMEN	37

A.

KUPTIMI I MANUALIT TË MËSIMDHËNËSVE (PRODUKTI 3.1) NË KUADËR TË PROJEKTIT SIAHDPC

Logjika e Brendshme

Manuali i Mësimdhënësve është një pjesë e integruar e Paketës 3 të Punës të projektit SIAHDPC. Kjo paketë pune është dizajnuar “për të zhvilluar kompetencat digjitale të mësimdhënësve të institucioneve partnere të arsimit të lartë në Kosovë në fushën e kujdesit shëndetësor, duke përmirësuar praktikën interdisiplinare, praktikat të bazuara në dëshmi, ndërmarrësinë, inovacionin dhe aftësitë e komunikimit.” Këto qëllime zhvillimi do të adresohen përmes një sërë modulesh mësimore që mund të përdoren nga mësimdhënësit e institucioneve partnere të SIAHDPC në Kosovë për të përmirësuar kompetencat përkatëse të studentëve të tyre. Përmbajtja dhe kërkesat (mësimore) e këtyre moduleve do të përshkruhen brenda këtij manuli (në stilin e një plani mësimor). Për të lehtësuar qasjen e përgjithshme, modulet e paraqitura janë ndarë në dy seksione kryesore:

- Seksioni i Edukimit Digjital (partneri përgjegjës: MLU)
- Seksioni i Edukimit për Ndërmarrësi (partneri përgjegjës: Univations)

Kjo ndarje reflekton gjithashtu ekspertizën kryesore të partnerëve përkatës përgjegjës (MLU & Univations).

Manuali i Mësimdhënësve është hartuar në mënyrë strukturore për të mundësuar një eksplorim sa më fleksibil të burimeve të përfshira (shih gjithashtu shpjegimet në Parathënie). Është rekomanduar gjithashtu një strukturë e re për materialet mësimore nga EC2 – jo vetëm për të hapur rrugën për futjen e mundshme të mikro-kredencialeve në një fazë të mëvonshme të zhvillimit dhe përditësimin të kurrikulës. Megjithatë, kombinimet e mëposhtme të moduleve rekomandohen për të përbërë dy programe të veçanta:

- A: Bazat e Edukimit Digjital dhe Edukimit për Ndërmarrësi
 - B: Niveli i Avancuar i Edukimit Digjital dhe Edukimit për Ndërmarrësi
- Programi A i familjarizon studentët me bazat e edukimit digjital dhe edukimit për ndërmarrësi në

¹ See SIAHDPC project proposal (p. 58).

² EC 2020: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee of the Region an achieving the European Education Area by 2025.
https://education.ec.europa.eu/sites/default/files/document-library-docs/eea-communication-sept2020_en.pdf, retrieved 10.02.2022.

kontekstin e kuptimeve konceptuale të përcaktuara në Kornizën e Kompetencës Digjitale për Mësimdhënësit dhe Kornizën e Kompetencës për Ndërmarrësinë të Qendrës së Përbashkët të Kërkimeve të Komisionit Evropian (JRC). Programi gjithashtu ofron shembuj të zbatimit të këtyre kornizave përmes një moduli praktik për secilin seksion.

Programi B kërkon që pjesëmarrësit të kenë njohuri të mëparshme, të fituara, për shembull, duke përfunduar me sukses Programin A. Ky program fokusohet plotësisht në zbatimin praktik të ndërhyrjeve arsimore në të dyja fushat (edukimi digjital dhe edukimi për ndërmarrësi) dhe supozon një nivel më të lartë të aftësive dixhitale dhe sipërmarrëse. Për këtë arsye, nxënësit mund të jenë më të përgatitur dhe më të hapur ndaj aktiviteteve të Programit B nëse kanë trajtuar më parë përmbajtjet e Programit A. Sidoqoftë, mësimdhënësit kanë lirinë të vendosin në mënyrë të pavarur për zbatimin e duhur të secilit program, duke marrë parasysh nivelin e njohurive të grupit të nxënësve që ata po u mësojnë. Tabela e mëposhtme përmbledh elementet kryesore të secilit program:

Tabela 1: Sugjerime për Kombinime Modulesh për të Ndërtuar Programe Mësimore

Module	Edukimi Digjital (by MLU)	Moduli	A (bazik)	B (i avancuar)
Edukimi në Ndërmarrësi (nga Univations)		I	✓	
		II	✓	(✓)
		III		✓
		IV	✓	
		V	✓	
		VI	Modul shtesë	✓
		VII	Modul shtesë	✓
		VIII	Modul shtesë	✓

Duke marrë parasysh kompleksitetin e edukimit digjital dhe edukimit për ndërmarrësi në kontekstin e kujdesit shëndetësor, është e qartë se palët e interesuara të SIAHPDC duhej të zgjidhnin dhe priorizojnë ndërhyrjet në mësim që ishin më të përshtatshme për kërkesat dhe nevojat e institucioneve shëndetësore të SIAHDPC. Natyrisht, procesi i përzgjedhjes gjithashtu duhej të bazohej në ndërhyrjet e dhëna që tashmë ekzistojnë në portofolat edukative të partnerëve përgjegjës. Kjo ka rezultuar me zhvillimin e moduleve në këtë Manual të Mësimdhënësve.

Megjithatë, është e qartë se modulet e zgjedhura përfaqësojnë vetëm një pjesë të vogël të të gjitha ndërhyrjeve mësimore që teorikisht dhe praktikisht do të ishin të mundshme.

Për më tepër, modulet kryesore 1-5 mund të konsiderohen thelbësore për të përmbushur pritshmëritë e vendosur në planin e zhvillimit të SIAHDPC, modulet 6-8 do të trajtohen si kontribute shtesë që nuk ishin parashikuar në dizajnimin origjinal të projektit. Këto janë integruar vullnetarisht nga Univations si një përgjigje proaktive ndaj feedback-ut të marra nga partnerët e Kosovës gjatë Seminarit të Reflektimit pas Vizitës Studimore në Halle (mbajtur në Nëntor 2021), ku ata kërkuan burime të tjera nga seksioni i Edukimit për Ndërmarrësi. Megjithatë, modulet 6-8 nuk do të shqyrtohen më tej në Produktin 3.2 ose në produktet e tjera të Paketës 3 së Punës

Përkthimi në Produktin 3.2

Implementimet e mundshme të moduleve në këtë manual janë prezantuar gjatë një Vizite Studimore në Halle (Saale), Gjermani, në Nëntor 2021. Këto implementime formojnë gjithashtu bazën për Produktin 3.2 të SIAHDPC, i cili thëllon përshkrimet e moduleve që paraqiten në Produktet 3.1. Me fjalë të tjera, përshkrimet modulare të Produktit 3.1 janë plotësuar me burime “të gatshme për mësim” në Produktin 3.2. Siç u përmend më parë, modulet janë zgjedhur si modulet kryesore të manualit dhe, për këtë arsye, do të shqyrtohen gjithashtu në Produktin 3.2. Sidoqoftë, modulet shtesë 6-8 që janë shtuar mbi modulet kryesore nuk do të përfshihen në produktet e tjera të Paketës 3 së Punës. Detajimi i këtyre moduleve do të tejkalonte kornizën e SIAHDPC, duke pasur parasysh burimet dhe planin e paracaktuar të projektit.

Tabela 2: Përmbledhje e logjikës së produktit:

		Produkti		
		Moduli		
Moduli	Edukimi Digjital (by MLU)	I	✓	✓
		II	✓	✓
		III	✓	✓
		IV	✓	✓
	Edukimi në Ndërmarrësi (nga Univations)	V	✓	✓
		VI	Modul shtesë	Modul shtesë
		VII	Modul shtesë	Modul shtesë
		VIII	Modul shtesë	Modul shtesë

Lidhja me produktet e tjera të Paketës 3 të Punës

Sa i përket lidhjes logjike mes produkteve 3.1 dhe 3.2 mund të jetë e qartë (shih më sipër), kjo nuk mund të jetë e njëjta për produktet e tjera të Paketës 3 të Punës. Për të vlerësuar këto produkte dhe për të siguruar një kuptim të përbashkët dhe koherent (brenda konsorciumit të SIAHDPC dhe më gjerë), do të ofrohet një shpjegim i shkurtër për të lehtësuar kuptimin e logjikës së brendshme të Paketës 3 të Punës.

Produkti 3.3: Ofrimi i Trajnimeve për Mësimdhënësit mbi Qasjet Pedagogjike të Bazuar në Teknologjitë Digjitale

Një punëtori për kontrollin e transferit, e cila fokusohet në mënyrën se si modulet 3.1 dhe 3.2 mund të integrohen në mënyrë plotësisht dhe e qëndrueshme në programet mësimore për institucionet partnere të SIAHDPC në Kosovë, e cila u organizua në mars dhe prill të vitit 2022. Përgatitja dhe zbatimi i këtij trajnimi do të jenë elementi kyç i produktit 3.3. Ky produkt do të ofrojë një grup burimesh që tregojnë se si u realizua transferi nga partnerët përgjegjës të BE-së tek partnerët në Kosovë brenda Paketës 3 të Punës.

Produkti 3.4: Zhvillimi i Udhëzësive për zhvillimin dhe ofrimin e terapisë virtuale, shërbimeve të shëndetit në distancë dhe tele-shëndetit (“Rrugëharta”)

Udhëzuesi Strategjik do të përshkruaj mënyrën se si u realizua transferi i njohurive nga partnerët e BE-së tek partnerët në Kosovë në kuadër të Paketës 3 të Punës. Kështu, ky produkt do të reflektojë mbi aktivitetet kyçe që çuan në zgjedhjen dhe formulimin e Produkteve 3.1 dhe 3.2, si dhe mbi veprimet e zbatuara për të integruar modulet e Paketës 3 të Punës në programet mësimore të institucioneve përkatëse të vendit.

Produkti 3.5: Ofrimi i Trajnimeve për Mësimdhënësit mbi Ofrimin e Terapisë Virtuale dhe Shërbimeve të Tele-Shëndetit (“Koleksioni i Studimeve të Rastit”)

Produktet 3.1 - 3.4 përqendrohen kryesisht në kontributet e dhëna nga Univations dhe MLU, Produkti 3.5 do të zgjerojë perspektivën dhe do të lejojë edhe partnerë të tjerë relevantë të SIAHDPC (sidomos universitetet) të paraqesin praktika edukative të rëndësishme nga programet e tyre të shëndetit. Ky koleksion studimesh të rastit do të shërbejë si një frymëzim shtesë për përvoja të mëtejshme të mundshme në fushën e edukimit të shëndetit digjital, si dhe për “shërbimet” e ofruara nga qendra e të mësuarit digjital (shih më poshtë).

Produkti 3.6: Vlerësimi dhe Rregullimi

Ky “produkt” përmbledh masat reflektuese që u zbatuan brenda Paketës 3 Punës. Prandaj, aktivitetet si Seminari i Reflektimit të mbajtur në vitin 2021 dhe veprimet e ngjashme u detajua brenda Produktit 3.6.

Lidhja me Paketat e Tjera të Zhvillimit të SIAHDPC

Paketë 2 e Punës: “Krijimi dhe Funkcionalizimi i Qendrës Digjitale për Praktikën Interdisiplinare të Studentëve”

- Inputet e Paketës 3 të Punës mund të bëhen një pjesë thelbësore e Qendrës Digjitale për Praktikë, por niveli dhe mënyra e integritit do të vendosen nga përfaqësuesit e Kosovës dhe nga drejtuesit e Paketës së Punës.

Paketë 4 e Punës: “Zhvillimi dhe Përditësimi i Kurikulave dhe Materialeve Digjitale për Kompetencat e Studentëve”

- Do të integroj inputet e Paketës 3 të Punës për të krijuar materiale digjitale të dedikuara për studentët.
- Do të përfshijë gjithashtu kompetenca që nuk janë përmendur në Paketën 3 të Punës, por që janë identifikuar me një prioritet më të lartë ose të barabartë në kontekstin e aktiviteteve të Paketës 4 të Punës.

B.

SEKSIONI I EDUKIMIT DIGJITAL

Korniza Evropiane për Kompetencat Digjitale për Mësimdhënësit (DigCompEdu) u zhvillua në vitin 2017 si një vazhdim i Kornizës Evropiane për Kompetencat Digjitale (DigComp), e cila nuk është e orientuar për një grup të caktuar, por i drejtohet popullatës së përgjithshme. Qëllimi i saj është të ofrojë një orientim për mësimdhënësit në të gjitha fushat profesionale dhe të përshtatë kompetencat e mësuesve me kërkesat e shekullit të 21-të. Kjo kornizë shkencore ofron një bazë të përgjithshme referimi. DigCompEdu ndahet në gjashtë fusha kompetencash, të cilat përmbajnë 22 kompetenca elementare (Fig. 1).

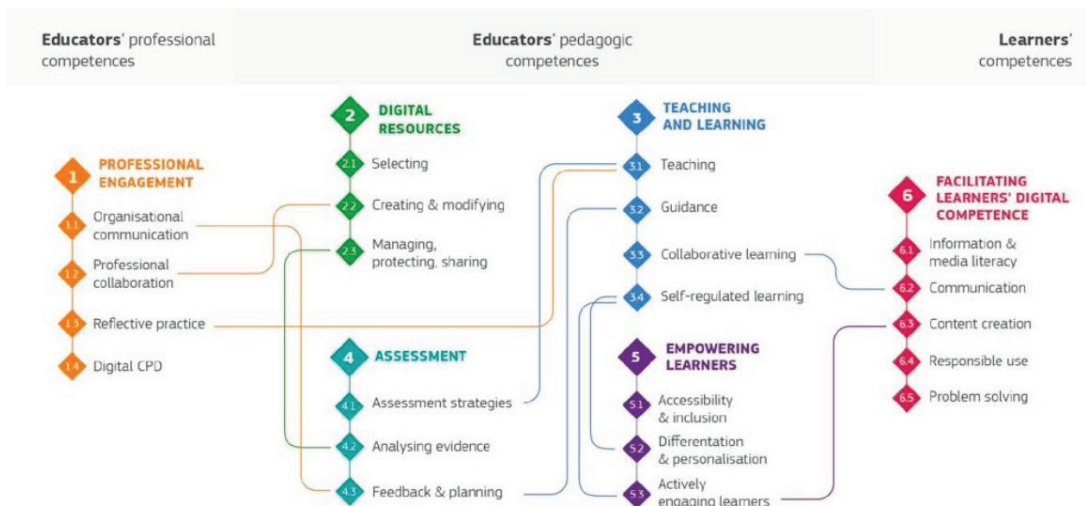

FIGURE 1: THE DIGCOMPEDU FRAMEWORK

Sektori i parë është i dedikuar për përdorimin e teknologjive digjitale për komunikim, bashkëpunim dhe zhvillim profesional. Sektori i dytë fokusohet në gjetjen, krijimin dhe ndarjen e burimeve digjitale. Sektori i tretë merret me menaxhimin dhe organizimin e përdorimit të teknologjive digjitale në mësim dhe të nxëniet. Sektori i katërt përqendrohet në mjetet dhe teknologjitë digjitale që mund të përdoren për të përmirësuar vlerësimin. Duke pasur parasysh që në Projektin SIAHDPC grupi i interesit janë studentët, korniza e paraqitur ofron një shembull të shkëlqyer se si mund t'i fuqizojmë ata në sektorët pesë dhe gjashtë, përmes kompetencave të mësimdhënësve. Teknologjitë mund të përdoren për të përmirësuar përfshirjen dhe personalizimin, duke angazhuar aktivisht studentët. Përmes personalizimit, ata mund të përdorin teknologjitë digjitale në mënyrë krijuese dhe të përgjegjshme për qëllime të ndryshme si informacioni, komunikimi, krijimi i përmbajtjes, mirëqenia dhe zgjidhja e problemeve.

Kompetencat profesionale dhe pedagogjike të mësuesve që reflektohen në kompetencat e studentëve.

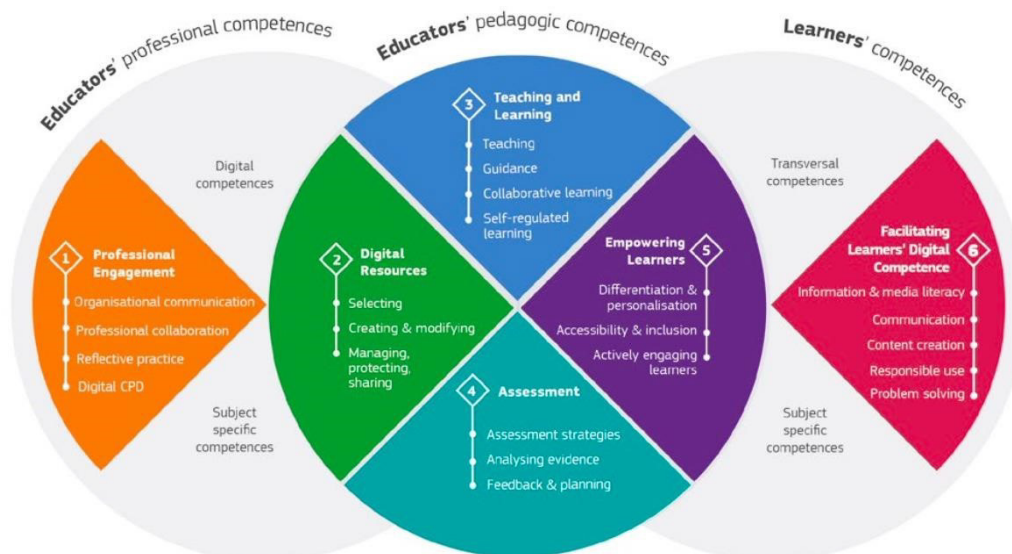

FIGURE 4: SYNTHESIS OF THE DIGCOMPEDU FRAMEWORK

Modeli i progresionit përshkruan gjashtë nivele aftësishe për të ndihmuar në identifikimin e forcave dhe dobësive personale. Ai bazohet në Kornizën Evropiane të Referencës për Gjuhët (CEFR), e cila është një referencë e njohur për përcaktimin e nivelit të aftësive gjuhësore. Kjo mund të ofrojë mësuesve një orientim të dobishëm edhe në fushën e aftësive digjitale.

Ky model është gjithashtu i dizajnuar sipas taksonomisë së Bloom-it. Figura 2 ilustron këtë model, ku A1 përfaqëson një nivel fillestar, ndërsa C2 është niveli më i lartë i aftësisë ("niveli Pioneer"). Rreshti i sipërm i Figurës 5 etiketon kompetencat që përqendrohen në përdorimin e teknologjisë digjitale dhe që janë karakteristike për atë fazë. Këto etiketa dhe kompetenca janë të lidhura me aftësitë që mund të zhvillohen nga çdo nivel.

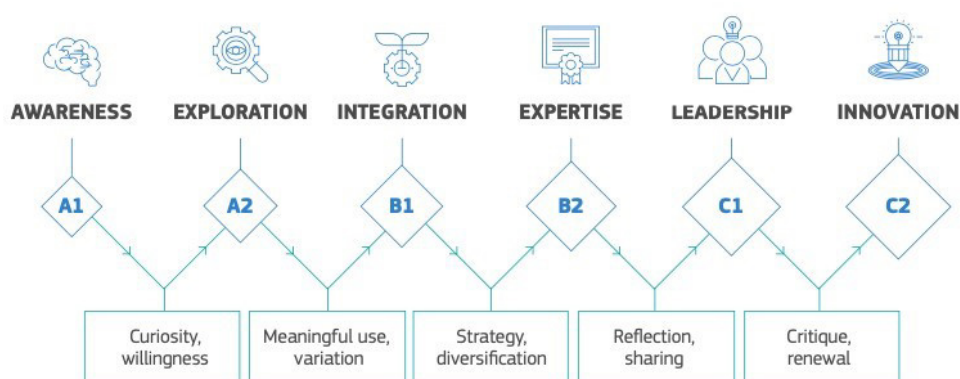

FIGURE 5: DIGCOMPEDU PROGRESSION MODEL

Në Tabelën 3 është përshkruar në mënyrë më të detajuar se si këto nivele aftësish lidhen me gjashtë fushat e kompetencave që u përmendën më sipër.

TABLE B: DIGCOMPEDU PROFICIENCY PROGRESSION BY AREA

³ European Commission. (2017). European framework for the digital competence of Educators. In Joint Research Centre (JRC) Science for Policy report. Retrieved from: https://moodle.ktu.edu/pluginfile.php/428841/mod_resource/content/1/pdf_digcomedu_a4_final.pdf.

1. MODULI I: STATUSI AKTUAL DHE NJOHURITË FILLESTARE MBI TEKNOLOGJITË NDIHMËSE DIGJITALE NË KUJDESIN SHËNDETËSOR

Objektivi/Qëllimi:

Ky modul synon të ofrojë një pasqyrë të detajuar mbi kompetencat digjitale sipas Kornizës DigComp, Kornizës Evropiane për Kompetencat Digjitale të Edukatorëve (DigCompEdu) dhe njohuritë e nevojshme për përdorimin e mundshëm të teknologjive digjitale ndihmëse (DAT) në sistemin e shëndetësisë, me një fokus të veçantë në fushën e infermierisë. Pjesëmarrësit do të fitojnë njohuritë e nevojshme për të identifikuar për cilat aktivitete të infermierisë dhe në cilat ambiente profesionale mund të aplikohen DAT. Moduli inkurajon pjesëmarrësit të rishqyrtojnë dhe reflektojnë mbi përdorimin e DAT në mjedisin e tyre profesional, duke krijuar një bazë të vetëdijshme për vendimmarrjen lidhur me zbatimin e teknologjive të ndërlukuara në fushën e punës. Një nga qëllimet kryesore është të rritet ndërgjegjësimi për profesionet e ndryshme që janë të angazhuara në procesin e digjitalizimit. Ky modul është projektuar për të ndihmuar mësime të ndihmuesit të identifikojnë grupet profesionale që do të përdorin DAT dhe kompetencat e nevojshme për këtë qëllim. Veglat digjitale si Padlet dhe Miro janë përfshirë në procesin mësimor për t'i ndihmuar pjesëmarrësit të kuptojnë se si dhe ku mund të gjejnë informacion shkencor të përditësuar mbi këtë çështje. Ky modul i parë është zhvilluar si një bazë për modulat e tjera dhe përqendrohet kryesisht në Fushat 1, 2 dhe 4 të DigCompEdu.

Grupet e interesit: Mësime të ndihmuesit dhe Profesionistë Shëndetësor

Forma e Mësimdhënies: Prezentim, Punë në Grup, Punë Paraprake me Materiale Online

Shtesë: Literaturë për studim të pavarur, ¾ orë, Prezentim interaktiv.

Përmbajtja/Përshkrimi i Modullit:

Aftësi Transformuese

Pjesëmarrësit do të pyeten për njohuritë e tyre paraprake mbi kompetencat e nevojshme për përdorimin e teknologjive ndihmëse digjitale (DAT) në kontekstin profesional. Digjitalizimi në sektorin e shëndetit kërkon një shqyrtim të thellë të kërkesave për kompetencë. Profilat e mëparshme të kompetencave për digjitalizim përqendrohen kryesisht në fushat e teknologjisë së informacionit dhe shkencave kompjuterike, ndërsa ka pak qasje të drejtpërdrejta për profesionistët në sektorin e shëndetit, dhe nuk ekziston një strukturë e përcaktuar për edukimin dhe formimin e mëtejshëm.

Aftësitë që duhet të mësojnë mësime të ndihmuesit, studentët dhe përdoruesit për aplikimin dhe menaxhimin e DAT në një periudhë afatgjatë përfshijnë:

- Dokumentimi
- Mbrojtja e të Dhënave
- Siguria e të Dhënave
- Menaxhimi i të Dhënave
- Menaxhimi i Informacionit dhe Njohurive, Njohuritë mbi
- Shëndetin
- Etika dhe Teknologjia e Informacionit
- Komunikimi Elektronik dhe Shkëmbimi i të Dhënave

- Aftësitë për Bashkëpunim Interprofesional
- Mendimi Kritik
- Krijimi i Vlerave të Reja
- Marrja e Përgjegjësisë

Ky modul do të fokusohet në kompetencat kryesore të përzgjedhura si më poshtë:

- Menaxhimi i informacionit dhe njohurive, njohuritë mbi shëndetin.
- Pjesëmarrësit do të trajnohen dhe inkurajohen të fitojnë njohuri mbi digjitalizimin, transformimin digjital dhe hulumtimin për Teknologjitë Ndhimëse Digjitale (DAT) përmes mjeteve digjitale.
- Aftësitë për bashkëpunim interprofesional.

Me zhvillimin e digjitalizimit në sistemin shëndetësor dhe ndryshimin e rolit të profesionistëve të kujdesit shëndetësor, bashkëpunimi me grupe të tjera profesionale është në rritje. Pjesëmarrësit do të krijojnë vetëdijen për grupet profesionale të angazhuara dhe do të mësojnë si të organizojnë punën ndërprofesionale. Grupi i profesionistëve si IT, etika dhe mbrojtja e të dhënave po bëhet gjithnjë e më i rëndësishëm në këtë proces.

Marrja e përgjegjësisë

Pjesëmarrësit do të mësojnë të shqyrtojnë me kritikë hapat e digjitalizimit dhe të marrin përgjegjësinë për vendimet e tyre. Do të theksohen aspektet etike për t'i inkorporuar ato në mënyrën e tyre të menduarit.

Profesioni dhe rolet

Pjesëmarrësit do të njihen me grupet e angazhuara në nivelet mikro, mezo dhe makro në kontekstin e digjitalizimit. Vëmendja do të fokusohet te grupet në nivelin mikro, të tillë si profesionistët shëndetësorë dhe pacientët.

Niveli mikro: Pacientët, kujdestarët e familjes, grupet vetë-mbështetëse, profesionistët në sektorin e shëndetit dhe kujdesit, si dhe të gjithë ata që mund të preken në shoqëri.

Niveli mezo: Institucionet në sektorin e shëndetit dhe kujdesit, si spitalet, shtëpitë për pleq, shërbimet ambulatorë dhe fondet e sigurimeve shëndetësore.

Niveli makro: Shoqëria në tërësi, politika, ekonomia, arsimit dhe hulumtimi (Kuhn et al., 2019, fq. 8).

Pjesëmarrësit do të angazhohen me mjete digjitale si Padlet gjatë gjithë procesit, duke mësuar si t'i përdorin, dhe t'i organizojnë në mënyrë strategjike. Po ashtu, do të prezantohet mjeti Miro, i cili do të shërbejë për përpunimin e moduleve të ardhshme. Në këtë hapësirë, do të zhvillohen studime rasti, dhe rezultatet nga grupet e punës dhe prezantimet do të jenë të qasshme për të gjithë.

Mësimdhënësit pjesëmarrës do të ndjehen më të sigurt në përdorimin e mjeteve digjitale dhe do të jenë të aftë të aplikojnë praktikën më të mira nëpërmjet tyre. Ata do të fitojnë një pasqyrë të qartë mbi rolet e profesionistëve në procesin e transformimit digjital dhe do të mësojnë si të përcaktojnë rolin e tyre si mësimdhënës. Ata do të zhvillojnë njohuri të rëndësishme mbi aftësitë e nevojshme për të mësuar dhe do të jenë në gjendje të identifikojnë aftësitë transformuese dhe digjitale që kërkohen nga përdoruesit. Kështu, ata do të jenë të përgatitur për të udhëhequr dhe mbështetur përdorimin e teknologjive ndihmëse digjitale (DAT) në fushën e kujdesit shëndetësor.

Literatura e përdorur:

Kuhn, S., Ammann, D., Cichon, I., Ehlers, J., Guttormsen, S., Hülsken-Giesler, M., ... Wilbacher, I. (2019).

Wie revolutioniert die digitale Transformation die Bildung der Berufe im Gesundheitswesen?
- long version. (8), 50. Retrieved from
<https://www.careum.ch/documents/20181/75972/Careum+Working+Paper+8+%28deutsch%29.pdf>

OECD. (2020). Transformative competencies for 2030. Conceptual learning framework. In
OECD Future of Education and Skills 2030 Concept Note.
<https://doi.org/10.1787/73f23ddf-en>

Punie, Y., editor(s), Redecker, C., European Framework for the Digital Competence of
Educators: DigCompEdu, EUR 28775 EN, Publications Office of the European Union,
Luxembourg, 2017, ISBN 978-92-79-73718-3

Republika e Kosovës
Republika Kosovo / Republic of Kosovo
Qendra e Mbrojtjes Evropiane
Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë / Ministry of Education, Science and Technology

koleggi-heimerer
Aim: the carrier of shëndetesi

 ISEE-HSP
Institute of Southeast Europe
for Health and Social Policy

RIT
Kosovo

jamk.fi
JAMK University of Applied Sciences

Metropolia

 UNIVERSITETI
KADRI ZEQA
UNIVERSITY

 milkyway
creative

2. MODULI II: NDËRTIMI I NJOHURIVE PËR TEKNOLOGJITË NDIHMËSE DIGJITALE NË SHËNDETËSI

Objektivi / Qëllimi:

Në këtë modul, mësimdhënësit do të njohohen me përdorimin dhe menaxhimin e teknologjive ndihmëse digjitale (DAT). Moduli ndjek Kornizën Evropiane për Kompetencat Digjitale të Mësimdhënësve (DigCompEdu). Duke mësuar pjesërisht në grupe më të vogla, pjesëmarrësit do të kenë mundësinë të përjetojnë dhe provojnë teknologjitë e ndryshme që janë në dispozicion. Kështu, ata do të jenë në gjendje të nxjerrin në pah kuriozitetin ndaj DAT. Mësimdhënësit do të mësojnë të përdorin vlerësime cilësore ose kuantitative (p.sh., Sistemi i Përdorshmërisë së Sistemit – SUS). Moduli referohet kryesisht në Fushat 2, 3, 4 dhe 5 të DigCompEdu.

Grupi i interesit: Mësimdhënësit dhe profesionistët shëndetësor.

Forma e Mësimdhënies: Prezentim Interaktiv dhe punë në grupe të vogla, punë paraprake me material online, rotacion dhe njohje me teknologjitë.

Shtesë: Prezentim, materiale online dhe të printuara, diskutime.

Përmbajtja / Përshkrimi i Modullit:

Në grupe të vogla, pjesëmarrësit do të kenë mundësinë të eksplorojnë dhe të analizojnë teknologjitë e ndryshme që janë në treg. Prezentimi i teknologjive do të bëhet sipas temave. Ky modul ka për qëllim që pjesëmarrësit të përjetojnë përdorimin e teknologjive, duke mësuar gjithashtu rreth aspekteve teorike të tyre, me ndihmën e stafit të MLU, i cili do të jetë i pranishëm për tu përgjigjur pyetjeve. Pjesëmarrësit do të inkurajohen të mendojnë për mënyrat dhe vendet ku mund të përdoren teknologjitë ndihmëse digjitale (DAT), si dhe për kufizimet që ato mund të kenë. Do të ofrohen studime rasti për të ilustruar disa shembuj praktik. Rezultatet do të jenë të qasshme në platforma si Google Drive dhe Padlet. Me këtë metodë pune, pjesëmarrësit do të mësojnë si të menaxhojnë, implementojnë dhe reflektojnë mbi përdorimin e DAT në mënyrë afatgjatë.

Krijimi i Vlerave të Reja

Për të realizuar një ndryshim efektiv në sektorin e shëndetësor përmes përdorimit të teknologjive, është e domosdoshme të kemi një analizë më të thellë mbi sfidat ekonomike, sociale dhe globale. Çdo individ ka potencialin për të krijuar vlera të reja duke shfrytëzuar aftësitë e tij për inovacion dhe duke marrë vendime të arsyeshme dhe të përgjegjshme. Kjo aftësi inkurajon një qasje të hapur dhe kreative për të menduar përtej kufijve të zakonshëm. Ky modul ka për qëllim të fuqizojë këtë qasje duke trajtuar çështje kritike dhe duke stimuluar pjesëmarrësit të formulojnë pyetje dhe ide të reja. Kështu, do të zhvillohet jo vetëm aftësia për të përdorur teknologjitë ndihmëse digjitale (DAT), por gjithashtu do të stimulohet kurioziteti, mendimi kritik dhe ndjenja e qëllimit në aplikimin e tyre.

Inovacioni

Inovacionet përfshijnë të gjitha teknologjitë digjitale dhe ndihmëse që janë paraqitur dhe përdoren në sistemin shëndetësor. Teknologjitë e përmendura në këtë modul përfaqësojnë një zgjedhje të arsyeshme të DAT-ve që ekzistojnë në treg, duke krijuar mundësi konkrete për përmirësimin e praktikave në fushën e shëndetësisë.

Aftësitë e Futura

Pas pjesëmarrjes në aktivitetet e këtij moduli, pjesëmarrësit do të jenë në gjendje të klasifikojnë teknologjitë dhe t'i përdorin ato në një kontekst profesional. Ata do të mësojnë të formulojnë pyetje

kritike para, gjatë dhe pas përdorimit të teknologjive, si dhe të zhvillojnë skenare të veta dhe t'i adaptojnë ato në fushat e punës sw tyre.

Literatura e përdorur:

Kuhn, S., Ammann, D., Cichon, I., Ehlers, J., Guttormsen, S., Hülsken-Giesler, M., ... Wilbacher, I. (2019). Wie revolutioniert die digitale Transformation die Bildung der Berufe im Gesundheitswesen? - long version. (8), 50. Retrieved from <https://www.careum.ch/documents/20181/75972/Careum+Working+Paper+8+%28deutsch%29.pdf>.

OECD. (2020). Transformative competencies for 2030. Conceptual learning framework. In

OECD Future of Education and Skills 2030 Concept Note. <https://doi.org/10.1787/73f23ddf-en>

Nazeha, N., Pavagadhi, D., Kyaw, B. M., Car, J., Jimenez, G., & Car, L. T. (2020). A Digitally Competent Health Workforce: Scoping Review of Educational Frameworks. *Journal of Medical Internet Research*, 22(11), 1–26. <https://doi.org/10.2196/22706>.

Punie, Y., editor(s), Redecker, C., European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu , EUR 28775 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2017, ISBN 978-92-79-73718-3 <https://doi.org/10.1787/73f23ddf-en>.

Punie, Y., editor(s), Redecker, C., European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu , EUR 28775 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2017, ISBN 978-92-79-73718-3.

3. MODULI III: AKTIVIZIMI & ZBATIMI TRANSFORMUES PËR PËRDORIMIN E TEKNOLOGJISË NDIHMËSE DIGJITALE NË KUJDESIN SHËNDETËSOR

Objektivi/Synimi:

Duke u bazuar në modulet "Statusi aktual dhe njohuritë paraprake mbi teknologjitë ndihmëse digjitale në kujdesin shëndetësor" dhe "Ndërtimi i njohurive mbi teknologjitë ndihmëse digjitale në kujdesin shëndetësor" (shihni të dyja në manual më lart), pjesëmarrësit do të mësojnë të krijojnë një qasje mësimore të fokusuar në zgjidhjen e problemeve, e cila do t'u ofrojë studentëve mundësinë të aplikojnë aftësitë e mësuara në mënyrë kreative dhe të zhvillojnë ide të reja për përfshirjen e tyre në kurrikulw. Partnerët e MLU do të jenë në dispozicion për të ofruar mbështetje dhe për t'u përgjigjur pyetjeve gjatë gjithë procesit.

Pjesëmarrësit do të kenë mundësinë të kuptojnë rolin e tyre si mësimdhënës të ardhshëm, duke fuqizuar studentët e tyre, dhe do të fillojnë të ndërmarrin hapat e parë për t'u përshtatur në këtë rol. Ata do të identifikojnë kufizimet dhe mundësitë teknike dhe do të jenë në gjendje t'i aplikojnë ato në mënyrë specifike në fusha të ndryshme. Mësimdhënësit duhet ta udhëheqin këtë proces duke e bazuar atë në një qasje që fokusohet te pacienti dhe që ndiqet sipas metodës SEQL.

Grupi Target: Mësimdhënësit dhe profesionistët shëndetësor

Forma e mësimdhënies: Prezentim, punë në grupe, punë paraprake me material online

Shtesë: 1-2 ditë prezantim, më shumë se një muaj për punë dhe përgatitje online

Përshkrimi i Përmbajtjes/Modulit:

Pas punës në grupe dhe prezantimit mbi teknologjitë, të gjithë pjesëmarrësit do të kenë mundësinë të punojnë mbi idetë fillestare se si mund të përdoren teknologjitë ndihmëse digjitale (DAT) në vendin e punës dhe në mësimdhënie. Mësimdhënësit duhet të njohin kufijtë dhe mundësitë teknike në një mënyrë objektive dhe të marrin mbështetje të vazhdueshme për t'i përfshirë ato në kurrikula. Kreativiteti i pjesëmarrësve duhet të inkurajohet për të zhvilluar idetë dhe skenarët e tyre të aplikimit që përputhen me konceptet bazë të kurrikulës. Kështu, jo vetëm që do të mbështetet aftësia për të punuar me DAT, por gjithashtu do të nxisë kureshtjen, mendimin kritik dhe arritjen e qëllimit pas aplikimit.

Mësimdhënësit duhet të mësojnë, përmes një analize më të thellë dhe implementimit të metodave në kurrikula, si të veprojnë si udhëheqës në institucionet e tyre. Për këtë qëllim, ata duhet të zhvillojnë qasje të qarta mbi mënyrat se si mund të realizojnë këtë rol. Këto qasje do të zhvillohen më tej dhe do të aplikohen gjatë vizitës studimore në Prishtinë në pranverën e vitit 2022. Atje, pjesëmarrësit do të veprojnë si udhëheqës me mbështetje nga partnerët nga Halle, duke zgjeruar kështu aftësitë e tyre.

Marrja e Përgjegjësisë

Pjesëmarrësit mësojnë mbi përgjegjësinë e tyre si pionierë dhe udhëheqës të ndryshimeve përmes teknologjive. Si mësimdhënës dhe pionierë të kësaj, ata jo vetëm që mbajnë përgjegjësi për veprimet që lidhen me përdorimin e teknologjive ndihmëse digjitale (DAT), por janë gjithashtu të vetëdijshëm për pasojat që këto veprime sjellin dhe i ndihmojnë studentët e tyre.

Në këtë mënyrë, pjesëmarrësit duhet të kuptojnë se duhet të reflektojnë mbi veprimet e tyre dhe të studentëve në qasje të ndryshme. Për të marrë përgjegjësi, duhet të jenë të pranishme aspekte të

mjaftueshme etike dhe morale, në mënyrë që veprimet të mund të përdoren dhe përmirësohen vazhdimisht duke u mbështetur në këtë njohuri më të gjerë.

Balancimi i Tensioneve dhe Dilemat

Për të siguruar zgjidhje efektive për implementimin dhe pranimet e digjitalizimit në kurikula, përdoruesit duhet të zhvillojnë aftësinë për të përballuar tensionet, dilemat dhe kompromiset. Kjo kërkon një analizë dhe kuptim më të thellë të pasojave që sjellin veprimet e tyre, duke e kuptuar se suksesi i të tjerëve është po ashtu një sukses për ta. Është e rëndësishme të merren parasysh kompleksiteti i përmbajtjeve individuale brenda kurikulave dhe ndërveprimi i tyre, për të përfshirë perspektiva të ndryshme dhe për t'i adaptuar ato në përputhje me zhvillimin. Vlerat si empatia dhe respekti janë thelbësore për të kuptuar pikëpamjet e të tjerëve.

Aftësitë e Futura

Pjesëmarrësit fitojnë njohuri mbi kufijtë dhe mundësitë teknike. Ata mësojnë të implementojnë njohuritë e tyre mbi teknologjitë ndihmëse digjitale në kurikulat duke u mbështetur në një qasje të bazuar zgjidhjen e problemeve dhe prova. Ky zhvillim i ndihmon ata të kuptojnë rëndësinë e rolit të tyre. Mësimdhënësit do të mësojnë hapat e parë për të vepruar si udhëheqës dhe për të shpërndarë njohuritë e tyre në mënyrë efektive.

Literatura e përdorur :

Aungst, T. D., & Patel, R. (2020). Integrating Digital Health into the Curriculum— Considerations on the Current Landscape and Future Developments. *Journal of Medical Education and Curricular Development*, 7, 238212051990127. <https://doi.org/10.1177/2382120519901275>

Deutscher Ethikrat. (2020). Robotik für gute Pflege. Retrieved from <https://www.ethikrat.org/pressekonferenzen/veroeffentlichung-der-stellungnahmerobotik-fuer-gute-pflege/>

Kuhn, S., Ammann, D., Cichon, I., Ehlers, J., Guttormsen, S., Hülsken-Giesler, M., ... Wilbacher, I. (2019). Wie revolutioniert die digitale Transformation die Bildung der Berufe im Gesundheitswesen? - long version. (8), 50. Retrieved from <https://www.careum.ch/documents/20181/75972/Careum+Working+Paper+8+%28deutsch%29.pdf>.

OECD. (2020). Transformative competencies for 2030. Conceptual learning framework. In OECD Future of Education and Skills 2030 Concept Note. <https://doi.org/10.1787/73f23ddf-en>

C.

Seksioni I Edukimit për Ndërmarrësinë

1. HYRJE E PËRGJITHSHME NË ENTRECOMP

Nuk ka një kuptim konceptual të pranuar në mënyrë uniforme mbi atë çfarë do të thotë dhe përfshin edukimi për ndërmarrësi (EE). Për të adresuar këtë çështje, Qendra e Kërkimeve të Bashkuara (JRC) e Komisionit Evropian (EC) është motivuar të sqarojë kuptimin themelor të EE dhe të sjellë në tavolinë të gjitha idetë përkatëse. Këto përpjekje rezultuan në publikimin e Kornizës së Aftësive për Sipërmarrjen (EntreComp) në vitin 2016. Brenda kësaj kornize, ndërmarrësia definohet si një kompetencë thelbësore transversale dhe si “kapaciteti për të vepruar në lidhje me mundësitë dhe idetë, dhe për t'i transformuar ato në vlera financiare, kulturore ose sociale për të tjerët”.

Në projektin SIAHPDC, ne e trajtojmë EntreComp si bazë për konceptimin e kompetencave të ndërmarrësisë. Duke aplikuar këtë, kemi arritur të harmonizojmë qasjet tona dhe të nxjerrim në pah veprimet edukative që janë zbatuar në institucione të ndryshme dhe vende të shumta. Prandaj, është e rëndësishme të kuptojmë strukturën bazë të EntreComp. Kjo është ajo që kapitulli në vijim do t'i ofrojë lexuesit.

1.1 Strukturat Thelbësore të EntreComp

EntreComp paraqet ndarjen e tri fushave të ngushta të kompetencave:

- Veprimi
- Burimet
- Ide dhe mundësi

Çdo fushë përbëhet nga pesë kompetenca, të cilat formojnë bazën e kornizës metodologjike të quajtur “Modeli Konceptual i EntreComp”. Diagrami në vijim tregon idenë bazë të këtij qasje (“Rrota e EntreComp”):

⁴ See also: M. Lackeus et al. (2020): The entrepreneurial employee in the public and private sector - what, why, how (M. Bacigalupo Ed.), EUR 30108 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2020, ISBN 978-92-76-16651-1, doi:10.2760/460123, JRC117661.

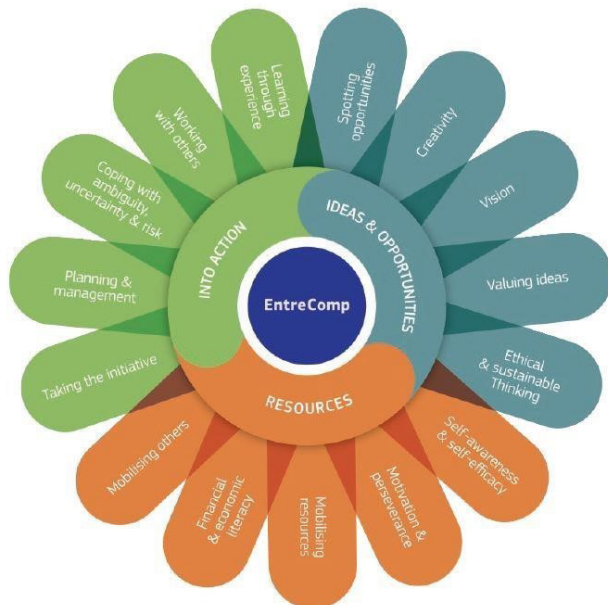
⁵ FFE-YE. (2012): Impact of Entrepreneurship Education in Denmark - 2011. In L. Vestergaard, K. Moberg & C. Jørgensen (Eds.). Odense: The Danish Foundation for Entrepreneurship - Young Enterprise.

⁶ Freely translated accordingly as the ability to generate financial, cultural or social values for third parties on the basis of the implementation and perception of ideas and opportunities.

⁷ The content of this chapter is partly based on the results of the Erasmus+ projects Embedding Entrepreneurship Education (EEE) and Partnership for Initial Teacher Education (PIETE) which were both coordinated by Univations GmbH. However, all relevant texts have been written by the team of Univations only.

Figura 4. Shembuj i një kompetence, niveli fillestar i kompetencës 6

Burimi: Komisioni Evropian 2018, EntreComp into Action: Get inspired make it happen.

Sipas Figurës 1, ndryshimi i kompetencave ndodh në një nivel teorik. Për të bërë dallimin e saktë midis kompetencave të ndryshme, EntreComp ofron përshkrime të shkurtëra (të quajtura “këshilla”) që sqarojnë mënyrën se si duhet të kuptohen dhe të aplikohen praktikisht këto kompetenca. Për shembull, kompetenca “krijimtaria” në fushën e “Ideve & Mundësive” lidhet me aftësinë për të zhvilluar ide kreative dhe me qëllim. Ky përshkrim për një kompetencë plotësohet me detaje të tjera (të njohura si “Përshkrues”), që së bashku ofrojnë një kuptim të plotë të kompetencave të ndërmarrësisë, të cilat mund të zhvillohen përmes Edukimit të Ndërmarrësisë

⁸ EntreComp additionally provides a further stage for detailing of then competence understanding (“Descriptor”), which, however, will not be explained further here.

Figura 5: Ilustrimi i niveleve strukturore të Modelit Konceptual të EntreComp

Burimi: Komisioni Evropian 2018, EntreComp into Action: Get inspired make it happen.

Pas prezantimit të kompetencave themelore të ndërmarrësisë, EntreComp e plotëson modelin konceptual me një “model progresioni të kompetencave”. Në këtë model, ndahen katër nivele kompetence që ndihmojnë njëra-tjetrën:

- Niveli bazë i kompetencës - “Baza”
- Niveli mesatar i kompetencës - “Mesatar”
- Niveli i avancuar i kompetencës - “Avancuar”
- Niveli ekspert i kompetencës - “Ekspert”

Bazuar në modelin e progresionit të kompetencave, aspektet përkatëse të kompetencave të ndërmarrësisë (individuale ose kolektive) mund të vlerësohen në mënyrë cilësore. Njëlloj si pjesa konceptuale, modeli i progresionit të kompetencave të EntreComp shpjegohet dhe karakterizohet me detaje. Njëra anë e këtij modeli dallon nivelet individuale të kompetencës sipas shkallës në të cilën kompetenca aplikohet me mbështetje ose në mënyrë të pavarur. Gjithashtu, për çdo nivel kompetence, bëhet një dallim midis dy fazave të njëpasnjëshme. Ky karakterizim i kompetencës dhe/ose aftësitë e nevojshme për përmirësimin e saj bazohet në këtë dallim. Për shembull, në fushën e “burimeve” (shih figurën 3), ka një ndryshim të rëndësishëm midis aftësisë për të vlerësuar në mënyrë të përafërt burimet financiare të nevojshme për realizimin e një projekti dhe aftësisë për të përshkruar nevojat financiare në një plan profesional dhe shumëvjeçar për skenarë të ndryshëm, si në formë tabelore ashtu edhe në mënyrë argumentuese. Në total, bëhet një dallim midis tetë niveleve të ndryshme të kualifikimit.

Figura 3 ilustron strukturën themelore të modelit të progresionit të kompetencave duke dhënë një shembull të fushës së kompetencës “Ide & Mundësi” dhe kompetencës së brendshme “krijimtaria”:

Tabela 4: Modeli i progresionit të EntreComp në lidhje me shembullin e kompetencës “krijimtaria”

EntreComp progression model							
FOUNDATION RELYING ON SUPPORT FROM OTHERS		INTERMEDIATE BUILDING INDEPENDENCE		ADVANCED TAKING RESPONSIBILITY		EXPERT DRIVING TRANSFORMATION, INNOVATION AND GROWTH	
Under direct supervision. (Includes, for example, support by teachers, mentors, peers, advisors, or consultancy services)		On my own and together with my peers.		With some guidance and together with others.		Taking responsibility for making decisions and working with others.	
With reduced support from others, some autonomy and together with my peers.		Taking and sharing some responsibilities.		Taking responsibility for making decisions and working with others.		Contributing substantially to the development of a specific field.	
1. Discover Level 1 focuses mainly on discovering your qualities, potential, interests and wishes. It also focuses on recognising different types of problems and needs that can be solved creatively, and on developing individual skills and attitudes.	2. Explore Level 2 focuses on exploring different approaches to problems, concentrating on diversity and developing social skills and attitudes.	3. Experiment Level 3 focuses on critical thinking and on experimenting with creating value, for instance through practical entrepreneurial experiences.	4. Dare Level 4 focuses on turning ideas into action in 'real life' and on taking responsibility for this.	5. Improve Level 5 focuses on improving your skills for turning ideas into action, taking increasing responsibility for creating value, and developing knowledge about entrepreneurship.	6. Reinforce Level 6 focuses on working with others, using the knowledge you have to generate value, dealing with increasingly complex challenges.	7. Expand Level 7 focuses on the competences needed to deal with complex challenges, handling a constantly changing environment where the degree of uncertainty is high.	8. Transform Level 8 focuses on emerging challenges by developing new knowledge, through research and development and innovation capabilities to achieve excellence and transform the ways things are done.
EXAMPLE: LEARNING OUTCOMES / AREA: IDEAS & OPPORTUNITIES / COMPETENCE: CREATIVITY / THREAD: DEVELOP IDEAS							
I can develop ideas that solve problems that are relevant to me and my surroundings	Alone and as part of a team, I can develop ideas that create value for others.	I can experiment with different techniques to generate alternative solutions to problems, using available resources in an effective way.	I can test the value of my solutions with end users.	I can describe different techniques to test innovative ideas with end users.	I can set up processes to involve stakeholders in finding, developing and testing ideas.	I can tailor a variety of ways of involving stakeholders to suit the needs of my value-creating activity.	I can design new processes to involve stakeholders in generating, developing and testing ideas that create value.

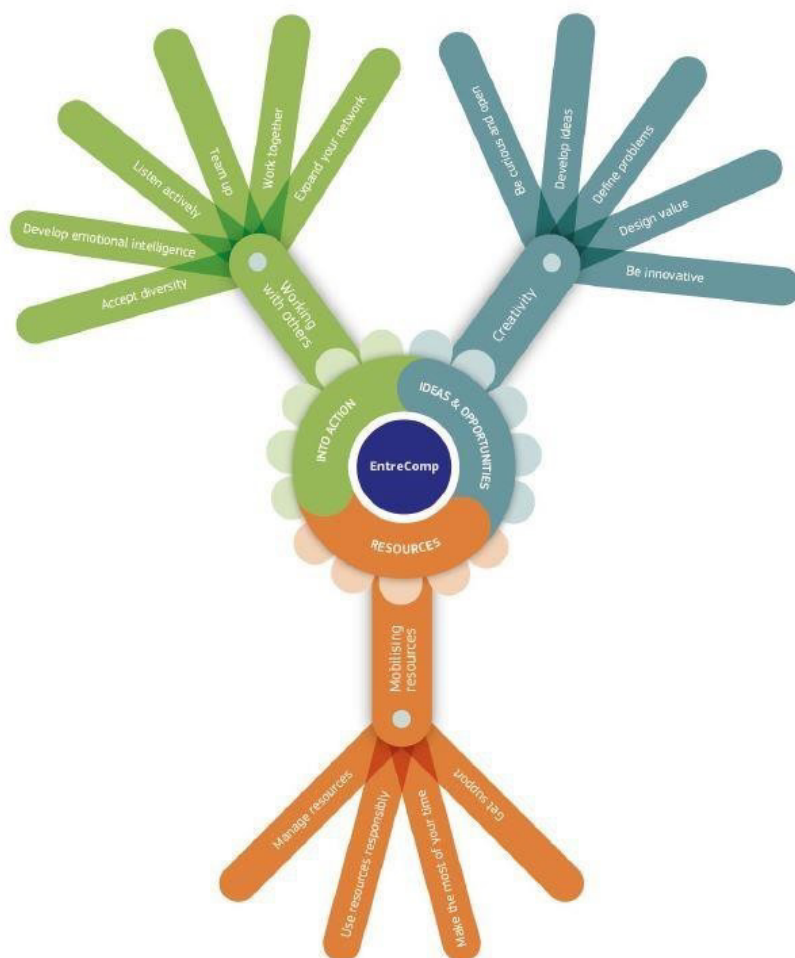
Burimi: Komisioni Evropian 2018, EntreComp Into Action: Get inspired make it happen

Pyetja thelbësore tani është: Si janë të “lidhen” modelet konceptuale dhe ato të progresit të kompetencave brenda kornizës së EntreComp? Ato janë të lidhura përmes ashtuquajturave “temat” (“leitmotifs”). Në shembullin e kompetencës “krijimtaria”, identifikohen këto tema të rëndësishme:

- Të jesh kurioz dhe i hapur
- Të zhvillosh ide
- Të zgjidhësh probleme
- Të krijosh vlerë
- Të jesh inovativ

Figura 5: Modulet e EntreComp (temat dhe kompetencat)

Source: European Commission 2018 (“EntreComp Into Action: get inspired, make it happen.”).

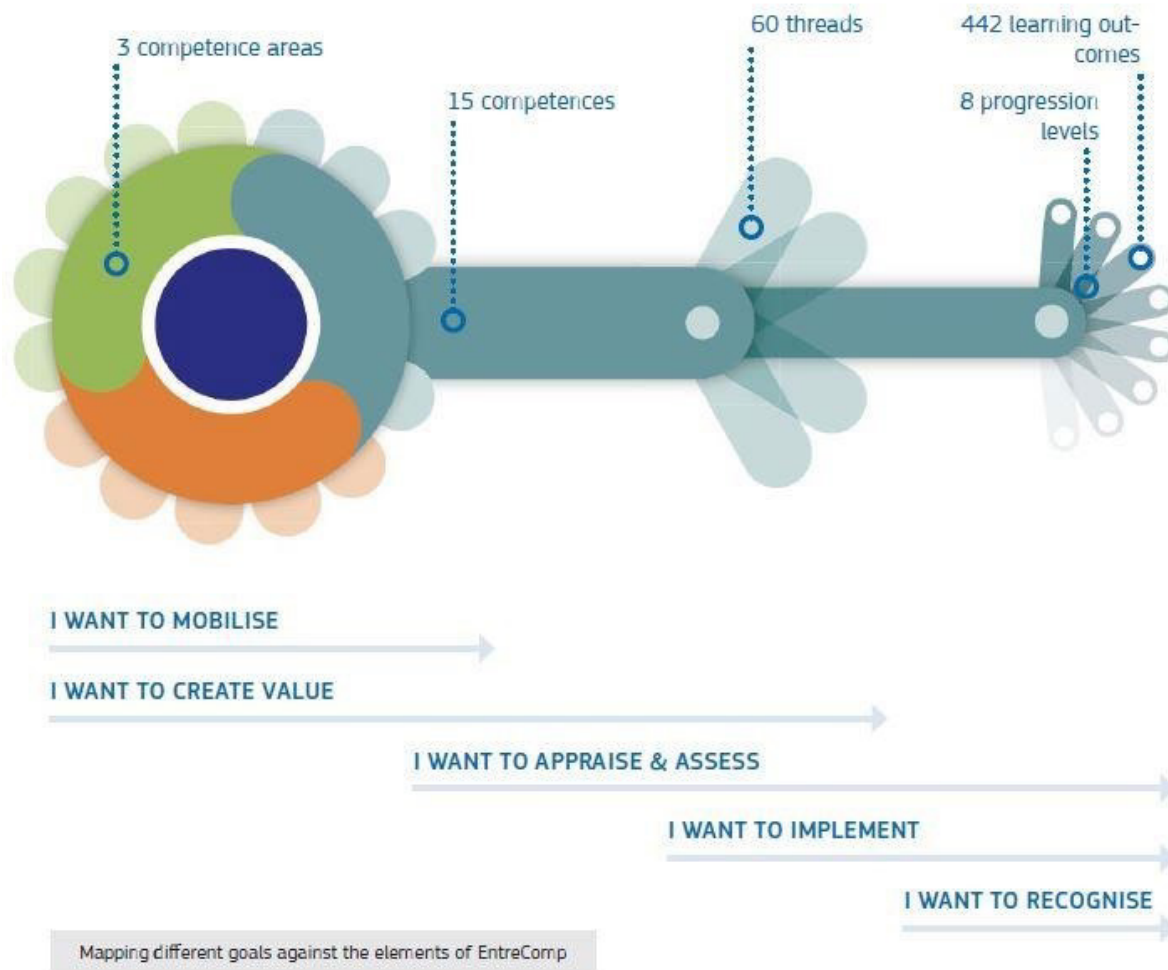
Burimi: Komisioni Evropian 2018 (“EntreComp into Action: Get inspired make it happen) Kështu, këto “tema” ndihmojnë në forcimin e përbërësve të secilës kompetencë.

Për më tepër, “temat” gjithashtu shërbejnë si elemente kryesore për të gjitha nivelet e avancimit brenda kompetencës përkatëse. Këto tema përdoren në kuadër të EntreComp për të organizuar modelin e progresit në lidhje me rezultatet e të mësuarit.

Në total, ka 442 rezultate të të mësuarit në kuadër të EntreComp, të cilat rrjedhin nga fushat përkatëse të kompetencës. Prandaj, EntreComp mund të shërbejë si një mjet ndihmës për përcaktimin e rezultateve të të mësuarit për aktivitetet e edukimit në ndërmarrësi.

⁹ At the same time the originators of EntreComp are aware that the learning outcomes formulated within the reference framework will not always be sufficient to meet the needs of the specificities of didactic planning. In this case, a context-orientated adaptation of the EntreComp learning outcome objectives is proposed.

Figura 6: Shembulli i strukturës së përgjithshme të kuadrit EntreComp

Burimi: Komisioni Evropian 2018 (“EntreComp into Action: Get inspired make it happen”).

Për një kuptim të plotë të kuadrit të EntreComp, duke përfshirë qasjen nga e cila ai është zhvilluar, rekomandojmë publikimin zyrtar të EntreComp nga Qendra e Kërkimeve të Komisionit Evropian. Materialet e tjera informuese të publikuara nga ekipi i EntreComp ofrojnë mbështetje për të kuptuar metodologjinë dhe lejojnë përdorimin e saj në komunikime të ardhshme.

¹⁰ The document can be retrieved with the help of the following link:
<http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC101581/fna27939enn.pdf>

¹¹ All the material can be retrieved here: <https://ec.europa.eu/jrc/en/entrecomp/support-material>

2. MODULI IV: NGRITJA E NDËRGJEGJËSIMIT PËR NJOHJE MË TË GJERË TË EDUKIMIT MBI NDËRMARRËSINË & HYRJE NË ENTRE-COMP

Objektivi/Qëllimi:

Nuk ekziston një përkufizim i përbashkët për kuptimin dhe përmbajtjen e edukimit për sipërmarrjen (EE). Për të adresuar këtë mungesë konsensusi, Qendra e Kërkimeve e Komisionit Evropian (JRC) është angazhuar për të sqaruar konceptin themelor të EE dhe për të mbledhur të gjitha idetë përkatëse. Këto përpjekje çuan në publikimin e Strukturës së Kompetencave të Sipërmarrjes (EntreComp) në vitin 2016. Në këtë kuadër, sipërmarrja përkufizohet si një kompetencë kryesore transversale dhe si “kapaciteti për të vepruar mbi mundësitë dhe idetë, dhe për t’i transformuar ato në vlera financiare, kulturore ose sociale për të tjerët.”

EntreComp është një kuadër i përshtatshëm që përcakton se çfarë përfshin ndërmarrësia si një kompetencë kryesore për mësimin gjatë gjithë jetës. Ky kuadër është gjithëpërfshirës dhe shumëfunksional, me synimin për të forcuar kapacitetin e ndërmarrësisë të qytetarët dhe organizatat evropiane.

Ai nis me një përkufizim që thotë se “ndërmarrësi” është kur veproni mbi mundësitë dhe idetë dhe i transformoni ato në vlera për të tjerët. Vlera e krijuar mund të jetë sociale, kulturore ose financiare. Ky përkufizim tregon se ndërmarrësi është një aftësi që funksionon si në nivel individual ashtu edhe kolektiv. Gjithashtu, e përkufizon ndërmarrësi si një kompetencë jetësore, e cila është thelbësore për qytetarinë aktive, angazhimin qytetar, avancimin në karrierë dhe krijimin e iniciativave të reja që sjellin vlerë në sektorin privat, publik apo të tretë.

Qëllimi

- Të prezantojmë konceptin e EntreComp.
- Të identifikojmë dhe zgjidhim (keq)kuptimet ekzistuese rreth sipërmarrjes.
- Të shqyrtojmë mundësitë dhe sfidat në implementimin e EE në institucionet e larta arsimore dhe në sektorin shëndetësor.

Grupet e Target: Mësimdhënës dhe profesionistët shëndetësor

Forma e Mësimdhënies: Prezentim, punë në grup dhe punëtori

Kohwgjatësia: minimum 120 minuta

Përshkrimi i Përmbajtjes/Modulit: Hyrje në EntreComp

EntreComp është kuadri referues evropian për kompetencat sipërmarrëse, i zhvilluar nga Qendra e Kërkimeve në vitin 2016. Ky kuadër gjithëpërfshirës, fleksibël dhe shumëfunksional e trajton ndërmarrësinë si një kompetencë kyçe për mësimin gjatë gjithë jetës. EntreComp krijon një kuptim të përbashkët për njohuritë, aftësitë dhe qëndrimet që përcaktojnë se çfarë do të thotë të jesh sipërmarrës. Ky kuadër shkon përtej konceptit të krijimit të bizneseve, duke miratuar një kuptim më të gjerë të ndërmarrësisë, që thekson krijimtarinë dhe guximin për të menduar ndryshe. Ai njih rëndësinë dhe përfitimet e veprimit ndërmarrës në kontekste të ndryshme dhe aspekte të shumta të jetës, si shkolla, jeta profesionale, dhe nismat shoqërore.

Punëtori në Nivel Fillestar

Ky format shërben si hapi i parë për të rritur ndërgjegjësimin rreth edukimit për ndërmarrësi (EE), duke përfshirë përfitimet, aplikacionet arsimore, dhe më shumë. Gjatë implementimit të këtij moduli, nxënësit bëjnë hapat e parë në procesin e rritjes së ndërgjegjësimit për EE, duke supozuar se shumica e pjesëmarrësve kanë pak ose aspak njohuri paraprake rreth edukimit për sipërmarrjen (ose EntreComp). Përveç shpjegimit dhe diskutimit të përgjithshëm mbi çfarë përfaqëson EE (kuptimi i gjerë dhe i ngushtë i EE), ky modul përfshin gjithashtu seanca diskutimi në nivel fillestar për të identifikuar pengesat dhe mundësitë e mundshme për EE.

Kompetencat e Fitura

Ky modul ka si qëllim të rrisë ndërgjegjësimin për kuptime të ndryshme të ndërmarrësisë (edukimit) dhe të prezantojë EntreComp si një përfaqësues të kuptimit të gjwrë të saj. Në këtë mënyrë, ky modul mund të shikohet si një fazë paraprake të rrisë ndërgjegjësimin në lidhje me kompetencat që më parë mund të ishin të panjohura ose vetëm pjesërisht të lidhura me ndërmarrësinë. Si rezultat, pjesëmarrësit njihen me të gjitha kompetencat e EntreComp (shih më lart), por nuk ofrohen trajnime specifike mbi aktivitetet që mbështeten në këtë modul.

Literatura relevante:

EntreComp Playbook: with a selection of orientation tools for them to experiment and create their own map to entrepreneurial teaching and learning. EntreComp Playbook Bacigalupo et al. 2016: The Entrepreneurship Competence Framework (EntreComp:) <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC101581> <https://ec.europa.eu/jrc/en/entrecomp> (official site of JRC-EC) <https://entrecompeurope.eu> (EntreComp Community)
EntreComp Intro video: <https://europa.eu/!BB93vN> Home - The EntreComp Community; EntreComp Europe UN SDGs: <https://sdgs.un.org/goals>
OECD 2030: <https://www.oecd.org/education/2030-project/>

3. MODULET MËSIMORE PËR TË ZHVILLUAR AFTËSITË E VEPRIMIT DHE TË MENDUARIT SI NDËRMARRËS

Ky seksion paraqet modulet mësimore që mund të përdoren nga mësimdhënësit (në fushën e shëndetësisë) për të forcuar kompetencat e ndërmarrësisë të nxënësve (shëndetësorë). Çdo modul përqendrohet në një kompetencë kryesore të ndërmarrësisë, sipas etiketimit në kuadrin EntreComp. Kompetencat e përfshira në këtë manual janë zgjedhur me kujdes nga Partnerët e Kosovës të SIAHDPC, në përputhje me nevojat prioritare arsimore. Prioritizimi i këtyre moduleve u realizua gjatë një vizite studimore në Halle/Saale, Gjermani, në Nëntor 2021, dhe u konfirmua nëpërmjet një seminari pas-reflektimi (online).

Ndërsa çdo modul thekson një kompetencë kryesore, është e rëndësishme të kuptohet se ato gjithashtu mund të trajtojnë kompetenca të tjera të ndërmarrësisë që nuk janë të specifikuar në këtë manual. Të gjitha modulet janë paraqitur në nivelin e kurrikulës (përshkrimet e moduleve), duke i dhënë mundësi mësimdhënësve t'i përdorin ato si pikënisje dhe orientim për aktivitete mësimore. Megjithatë, ata duhet të shtojnë materialet e tyre për implementimin e moduleve për të filluar aktivitete që kanë efekt, në përputhje me kontekstet e ndryshme arsimore dhe organizative.

Një implementim i tillë është ilustruar për modulet IV dhe V në Output 3.2. të projektit SIAHDPC. Modulet VI-VIII janë shtuar në mënyrë vullnetarë nga Univations si module shtesë, pas një kërkese të bërë nga Partnerët e Kosovës të SIAHDPC gjatë seminarit pas-reflektimi që pasoi me vizitën studimore në Halle/Saale në 2021. Prandaj, këto nuk konsiderohen pjesë integrale të planit ose misionit të projektit SIAHDPC dhe nuk do të kenë më shumë detaje në outputt e tjera të Paketës 3 të Punës, ose në paketat e tjera zhvillimore të SIAHDPC.

3.1 Moduli V: “Mobilizimi i Tjerëve” - Trajnim për Prezantim (elevator pitch)

Objektivi/Qëllimi:

Ka shumë mënyra për të prezantuar një ide ose përmbajtje për një audiencë të caktuar. Një nga këto metoda është prezantimi i quajtur "Elevator pitch" (prezantimi i shkurtër). Ideja e këtij prezantimi bazohet në skenarin e takimit me një person të rëndësishëm gjatë një udhëtimit të shkurtër dhe në mundësinë për ta bindur atë për një ide ose përmbajtje, sidomos për vlerën e saj. Nëse ideja paraqitet në mënyrë mjaft bindëse, ngjallet interesi dhe inkurajohet që të shqyrtohet më tej.

Prezantimet e tilla përdoren kryesisht në kontekstin e bizneseve të reja dhe paraqitjes së ideve biznesore për investitorët potencialë që janë të gatshë të mbështesin biznese me rrezik. Megjithatë, kjo metodë mund të aplikohet edhe në kontekste të tjera, pasi ndihmon në shpjegimin e çështjeve komplekse në mënyrë të shkurtër dhe të qartë.

Qëllimi i këtij moduli është t'i mundësojë studentëve tuaj të paraqesin një ide ose një çështje të lidhur me shëndetësinë në mënyrë bindëse dhe të përshtatshme brenda një kohe të shkurtër, duke përdorur metoda të përshtatshme.

¹¹ The modules presented here are partly based on the results of the Erasmus+ projects Embedding Entrepreneurship Education (EEE) and Partnership for Initial Teacher Education (PIETE) which were both coordinated by Univations GmbH. However, modules VI-VIII have been mainly designed by Management Center Innsbruck under support of consortium member of EEE and PIETE respectively. Resources of both projects underly a Creative Commons License Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 international License which needs to be fully respected when working with any open educational materials thereof.

Grupi i interesit: Mësimdhënësit dhe profesionistët e shëndetësor.

Forma e Mësimdhënies: Prezentim, punëtori dhe punë grupore

Kohwzgjatja: Minimum 60 minuta

Përmbajtja/ Përshkrimi i Modul:

Moduli merret me metodën AIDA - Vëmendje, Interes, Dëshirë dhe Veprim! Kjo metodë tregon se si ngjallet fillimisht kurioziteti tek grupi i synuar. Në vazhdim, do të tregohet se si studentët mund të krijojnë interes për veten dhe përmbajtjen që po paraqesin. Hapi tjetër merret me temën e "krijimit të dëshirës" për të aktivizuar partnerin e bisedës. Hapi i fundit është "Thirrja për veprim". Këtu qëllimi është të inkurajohet dikush të marrë pjesë dhe të bashkohet me idenë ose projektin.

Kompetenca e Trajnuar (EntreComp):

- Mobilizimi i Burimeve

Literatura e përdorur dhe burime të tjera

https://www.punkt-komma.at/en/Online-magazine-for-content/The-elevator-pitch_bba_4 90

<https://www.mindtools.com/pages/article/AIDA.htm> https://fi.co/pitch_deck

<https://blog.hubspot.com/sales/elevator-pitch-examples>

Examples and Notes for elevator pitch: <https://www.youtube.com/watch?v=uyxfERV5ttY>

<https://www.youtube.com/watch?v=wVYyCUwDFhE>

3.2 Moduli VI “Aftësia për Vizionin e Të Ardhmes” – Punëtori për Të Ardhmen

Objektivi/Qëllimi:

Ky modul ndihmon studentët të zbulojnë, shprehin dhe zhvillojnë vizionet e tyre për veten dhe shoqërinë në të cilën dëshirojnë të jetojnë në të ardhmen. Vizionet shprehin shpresat dhe dëshirat dhe ofrojnë një drejtim për realizimin e qëllimeve. Një vizion mund të shihet si një lloj harta rrugore, e cila ndihmon në marrjen e vendimeve dhe është në përputhje me një filozofi të caktuar për të arritur qëllimet e vendosura. Vizioni i jetës së individit përcakton se kush dëshiron të jetë, për çfarë dëshiron të njihet dhe cilat përvoja dhe arritje synon të ketë. E njëjta gjë vlen edhe për vizionet kolektive. Por, thjesht të flasësh për vizionin nuk do të jetë e mjaftueshme; në fund, është e rëndësishme të shfrytëzohet mundësia për ta zbatuar atë në praktikë. Prandaj, vendosja e qëllimeve nuk përfshin vetëm atë ku planifikoni të arrini, por edhe hapat që do t'ju çojnë atje.

Në thelbin e këtij moduli është një ‘Punëtori për Krijimin e Vizionit të Ardhshëm’, ku studentët mund të përdorin metoda të ndryshme për të krijuar një vizion të ardhshëm, duke përfshirë

¹² Possible Iteration: While “Vision” is the competence referred to in EntreComp, “Futures Literacy” is employed in the “European sustainability competence framework” (“GreenComp”) which was published in December 2021 by the JRC-EC. It is described as follows: To envision alternative sustainable futures by imagining and developing alternative scenarios and identifying the steps needed to achieve a preferred sustainable future. Thus, Module VI may also be exploited for learning activities that focus more or explicitly on sustainability, if relevant for the context of application. If the latter applies, consulting “GreenComp” before is strongly recommended to define learning outcomes.

- Prototipizimi me LEGO® SERIOUS PLAY®, brumë, materiale natyrore, mjete digjitale etj.
- Integrimi i elementeve të lojës, video lojëra (si The Sims [simulimi i jetës reale]), robota, dhoma arratisjeje etj.
- Lëvizja dhe Vizualizimi në vende të jashtme për mësim dhe koncepte inovative si “Ecje me Fjalë”.

Një opsion tjetër është zhvillimi i një Teme Bachelor/Master. Studentët duhet të punojnë në temën e tyre Bachelor/Master/PhD në një projekt që lidhet me ‘vizionin/ ndikimin në të ardhmen/ qëndrueshmërinë etj.’ për të paktën një semestër. Ky projekt duhet të përqendrohet në implikimet praktike të menjëhershme (p.sh., zbatimi i zgjidhjeve për mbrojtjen e klimës etj. dhe vlerësimi shkencor i përpjekjeve, i procesuar në një rishikim shkencor).

Për më tepër, duhet të krijohet hapësirë për metoda krijuese dhe qasje inovative për të stimuluar kompetencën ‘vizion/alfabetizimi për të ardhmen’ në leksionet e përditshme. Një ide këtu mund të jetë që studentët, në vend të mësimdhënësve, të përgatisin dhe të mbajnë ligjëratën/në klasë. Rekomandohet të bëhet një reflektim mbi vizionin e tyre pas kësaj, për të vlerësuar nëse është arritur.

Mësimdhënësit duhet të zgjedhin metodat e mësimdhënies dhe të mësuarit që i përshtaten më së miri kushteve të tyre përkatëse, rregullave të pranishme dhe burimeve që janë në dispozicion. Metodatat gjithashtu mund të kombinohen me njëra-tjetrën.

Grupi i Target: Mësimdhënësit dhe profesionistët e shëndetësor.

Forma e Mësimdhënies: Prezentim, punëtori dhe punë grupore.

Shtesë:

Formati i këtij moduli duhet të jetë i përshtatshëm dhe mund të variojë nga një punëtori njëditore ose dyditore deri në një modul shtesë ose jashtë kurrikular, që mund të shtrihet gjatë tërë programit të studimit. Në këtë kontekst, rekomandimet për ECTS mund të ndryshojnë nga 2 deri në 8 kredite, në varësi të formatit të zgjedhur. Për shembull, një punëtori e organizuar për një ose dy ditë mund të vlerësohet me 2 ECTS, ndërsa një format i shtrirë gjatë programit të studimit mund të arrijë deri në 8 ECTS. Gjithashtu, rekomandohet që ky modul të zbatohet në institucione të ndryshme dhe të krijohet një standard i konsoliduar sa më shumë të jetë e mundur.

Formatet e integrit të rekomanduara për arritjen e objektivave të mësimin janë:

- Procesi fillon në fazën e parë të studimeve dhe përfundon me diplomimin (p.sh., Tema Bachelor/Master, projekte të tjera afatgjata në universitet ose të lidhura me komunitetin) (deri në 8 ECTS).
- Module jashtë kurrikular dhe kurrikulare (deri në 5 ECTS).
- Aktivitetet e organizuara në ngjarje të veçanta lokale/regjionale, si p.sh., Nata e Gjatë e Kërkimeve ose Shkencave (format punëtori njëditore ose dyditore) (deri në 2 ECTS).

Përshkrimi i përmbajtjes/modulit:

Për këtë modul, studentët do të punojnë në temat kryesore që lidhen me vizionet e tyre, të cilat përfshijnë:

- Sensi i së ardhmes dhe sfidat e shekullit të 21-të
- Krijimi i vlerës në të ardhmen për veten dhe shoqërinë

- Ndryshimi dhe Transformimi (në jetën personale ose në shoqëri)
- Unë dhe vetja ime në të ardhmen (perspektivat pas diplomimit)

Kjo listë temash është e hapur dhe mund të zgjerohet me tema të tjera në çdo kohë. Rekomandohet të përfshihen çështje urgjente ose sfida lokale, pasi ato mund të rrisin motivimin për pjesëmarrje. Mësimdhënësit mund të vendosin një temë paraprake ose t'u japin studentëve mundësinë për të zgjedhur temat që i interesojnë.

Për këtë modul, puna në grupe është po aq e efektshme sa puna individuale (p.sh., Tema Bachelor/Master). Në të dy rastet, studentët duhet të kenë mundësinë të paraqesin rezultatet e tyre përpara një audiencë më të gjerë, siç janë bashkëmohatarët, edukatorët, mentorët dhe ekspertët e jashtëm (edhe në disa raste) për të marrë feedback dhe për të zhvilluar më tej idetë/projektet e tyre.

Moduli sugjeron një ngjarje fillestare ku qëllimet, detyrat dhe objektivat e të mësuarit shpjegohen qartë. Gjithashtu, duhet të jepen informacione mbi vlerësimin përfundimtar. Gjatë kësaj ngjarje, metodat e ndryshme për vizualizimin dhe zbatimin e vizionit (si prototipimi, gamifikimi, etj.) duhet të prezantohen, dhe studentët duhet të informohen se si dhe kur mund t'i qasen ambienteve dhe mjeteve të nevojshme. Për më tepër, duhet të jepet një hyrje e shkurtër për kuptimin e "vizionit" ose "ndërgjegjësimin për të ardhmen". Pas kësaj, studentët do të punojnë në mënyrë të pavarur, ose në grupe, për detyrat përkatëse. Takime të rregullta do të organizohen me bashkëmohatarët dhe mësimdhënësit, dhe, nëse është e mundur, me ekspertë të jashtëm për të marrë vlerësim. Rezultati përfundimtar do të jetë një prezantim verbal para një audience, ndjekur nga një diskutim ku vizioni do të vlerësohet nga mësimdhënësit dhe ekspertët. Prezantimi duhet të jetë i organizuar mirë, duke u përqendruar veçanërisht në aspektet e vizualizimit dhe realizimit.

Si udhëzues, disa materiale mbështetëse për studentët për të zhvilluar vizionin e tyre janë paraqitur më poshtë:

Qëllime të Qarta

- Shkruani qëllimin tuaj (përdorni sa më shumë detaje të jetë e mundur).
- Përdorni metodën SMART (specifike, e matshme, e arritshme, e rëndësishme, me afat kohor).
- Formuloni qëllimin tuaj si një deklaratë të qartë të misionit personal.
- Matja e suksesit – cilat matje do të nevojiten?
- Shikoni se si ju bën të ndiheni qëllimi i vendosur – a jeni të emocionuar, të motivuar, të sfiduar? Nëse jo, duhet ta sqaroni ose ta ndryshoni qëllimin.

Vlerat

- Çdo njeri ka vlera, qofshin ato të komplikuar apo të qarta. Para se të krijoni një vizion, është e nevojshme të përcaktoni vlerat tuaja. Mund të zbuloni se çfarë dëshironi të jenë vlerat tuaja nuk janë ato që janë në momentin aktual. Ky lloj vetë-qartësimi është i rëndësishëm kur krijoni vizionin tuaj. Pasi të keni përcaktuar vlerat me të cilat dëshironi të veproni, radhitini ato përkrah qëllimeve tuaja. Kuptoni se si këto kategori ndërveprojnë dhe çfarë mund të krijoni nga shuma e pjesëve të tyre.

Deklarata e misionit

- Para se të kaloni në vizionin tuaj, duhet të merrni parasysh me kujdes misionin tuaj, që do të thotë se ku jeni në këtë moment. Shkruani misionin tuaj nëse një deklaratë e kwtillw nuk ekziston tashmë

dhe vendoseni përkrah qëllimeve dhe vlerave që keni përcaktuar më parë. Këto tre përbërës së bashku janë ato që do të merrni parasysh në ndërtimin e vizionit tuaj.

Thjeshtësia

Të mbash vizionin tënd të thjeshtë shërben për një qëllim të dyfishtë. Nga njëra anë, është e nevojshme që të tjerët dhe mjedisi ta kuptojnë dhe ta mbështesin vizionin; nëse ai është shumë i komplikuar, do të jetë e vështirë për botën e jashtme ta kuptoj. Për më tepër, duke e mbajtur vizionin të thjeshtë, rrit shanset për të arritur qëllimet e tua dhe për ta kthyer vizionin në realitet. Një vizion i komplikuar është një shenjë se ai po zgjerohet në shumë drejtime, gjë që do të kufizojë cilësinë e secilës në fund, ose se ke shtuar hapa që më vonë do të zbulohet se janë të panevojshëm. Të gjitha këto do të të pengojnë të përqendrosh energjinë tënde në drejtimin ku ajo do të shkojë më larg.

Testi i Paqartësisë

Për ta testuar vizionin tënd për paqartësi, mund ta tregosh atë për pesë persona të pavarur. Nëse të pesë ata japin të njëjtën interpretim, vizioni e kalon testin. Për të eliminuar paqartësitë, fillo duke e shkruar vizionin tënd dhe duke e thënë atë me zë të lartë. Kjo të detyron ta shprehësh atë në terma konkretë dhe kështu bëhet më e qartë. Lëre të kalojnë pak kohë (një javë ose madje një muaj) para se të vazhdosh me redaktimin e vizionit. Perspektiva dhe distanca do të ndihmojnë për ta rifokusuar vizionin tënd.

Mendimi i fokusuar nga e ardhmja

Kjo nënkupton të mendosh për mënyrën se si do të shfaqet mjedisi në të ardhmen. Gjithashtu, do të thotë të mendosh për mënyrat se si mund ta mbash vizionin tënd të qëndrueshëm dhe të zhvillueshëm. Merr parasysh si do të realizosh planet dhe aktivitetet e tua në vitet e ardhshme.

Kohëzgjatjet

Një vizion gjithmonë duhet të marrë parasysh të ardhmen. Zhvillimi i një afati të caktuar për arritjen e objektivave është kyç në këtë proces. Qëllimet përbëhen nga objektiva më të vogla dhe etapa të rëndësishme. Gjatë rrugës do të arrihen disa qëllime të vogla dhe etapa më të mëdha, dhe përfundimisht ato do të të çojnë te qëllimi përfundimtar. Një numër qëllimesh bashkohen, duke formuar bazën e vizionit tënd (Hall, 2016).

Nëse studentët zgjedhin të zhvillojnë një vizion personal, për shembull, për karrierat e tyre të ardhshme, ata mund të ndjekin gjithashtu hapat e përmendur më sipër, duke u fokusuar në hapat e mëposhtëm:

1. Identifikimi i forcave
2. Reflektimi mbi vlerat
3. Vlerësimi i aftësive dhe se si mund të krijojnë vlerë të vërtetë / të zgjidhin probleme reale
4. Zgjedhja e pozicionit të dëshiruar
5. Shkrimi i deklaratës së misionit

Mund të gjeni më shumë informacion dhe detaje në lidhje me këta hapa këtu:
<https://www.indeed.com/career-advice/career-development/personal-vision-statement>.

Pavarësisht temës që studentët/mësimdhënësit zgjedhin, qëllimi përfundimtar duhet të jetë zbatimi

i vizionit si dhe hartimi i hapave drejt realizimit të tij.

Roli i Mësimdhënësit

Në këtë modul, roli i mësimdhënësit do të jetë ai i një mentori ose lehtësuesi. Në fillim të procesit, roli i mësimdhënësit do të jetë qendror, por me kalimin e kohës, ky rol do të zvogëlohet për të krijuar hapësirë për zhvillimin e studentëve. Në fillim, mësimdhënësi është përgjegjës për nxitjen e iniciativës së një projekti, organizimin e një eventi hyrës, propozimin e temave, etj. Me kalimin e kohës, mësimdhënësi do të tërhiqet, duke luajtur rolin e një udhëzuesi gjatë gjithë procesit, duke mbetur në dispozicion për pyetje dhe verifikime nga studentët. Për më tepër, mësimdhënësit sjellin së bashku studentët dhe ekspertë, duke nxitur shkëmbimin dhe rrjetëzimin.

Mësimdhënësit sfidohen të zgjedhin metodën e të mësuarit/ mësimdhënies më të përshtatshme që përputhet me ambientin e dhënë të mësimit, kushtet dhe burimet në dispozicion. Metodatat gjithashtu mund të kombinohen me njëra-tjetrën.

Në fund, mësimdhënësi është përgjegjës për organizimin e prezantimit përfundimtar (ambientet, audienca, etj.). Rregullat, kërkesat dhe modalitetet e vlerësimit duhet t'u komunikohen studentëve në fillim, së bashku me qëllimet e mësimit.

Mësimdhënësit që lehtësojnë këtë modul duhet të kenë përvojë me metoda të ngjashme të mësimdhënies dhe të të mësuarit më parë (gamifikim, temabachelor, etj.). Për mësimdhënësit e rinj, rekomandohet që të punojnë në çift me mësimdhënësi me përvojë mësimdhënësit kur kursi/punëtorja etj. organizohet dhe mbahet për herë të parë.

Vlerësimi (propozim)

Rezultati i këtij moduli është një prezantim që përfshin elemente të vizualizimit (Prototipizimi, Gamifikimi, etj.), dhe një hartë rrugore me hapa konkretë drejt zbatimit të vizionit. Prezantimi duhet të ketë një kohëzgjatje prej 15-20 minutash, i pasuar nga një diskutim prej 30 minutash. Një jurie e përbërë nga edukatorë, nxënës dhe të paktën një ekspert të jashtëm do të vlerësojë vizionin sipas parimeve të përcaktuara në tabelën më poshtë.

Kriteri i Vlerësimit	Weight in %
Format & Style Presentation	20
Innovativeness	20
Potential & Feasibility	20
Maturity	20
Value Creation & Relevance	20

Kompetencat e Fitura (shih gjithashtu në EntreComp)

Krijimi: Studentët duhet të jenë në gjendje të krijojnë një të ardhme të dëshirueshme për veten e tyre ose për shoqërinë. Ata duhet të jenë në gjendje të zhvillojnë një vizion që krijon vlerë, duke krahasuar skenarë të ndryshëm të të ardhmes.

Të menduarit strategjik: Nxënësit duhet të jenë në gjendje të shpjegojnë se çfarë është një vizion dhe cilin qëllim ka. Ata duhet të nxisin entuziazmin dhe ndjenjën e përkatësisë rreth një vizioni bindës.

Udhëheqja e veprimit: Studentët duhet të jenë në gjendje të kthejnë idetë e tyre në veprim duke krijuar një plan veprimi të bazuar në vizionin e tyre për krijimin e vlerës. Ata mund të identifikojnë ndryshimet e nevojshme për të arritur një vizion përkatës, duke respektuar sistemin e dhënë (politikat, palët e interesit, etj.).

Literatura e përdorur:

- <https://www.indeed.com/career-advice/career-development/personal-vision-statement>
- <https://www.youtube.com/watch?v=hYifu1jy41U>
- <https://www.eisenhower.me/vision/>
- <https://www.indeed.com/career-advice/career-development/personal-vision-statement>

3.3 Moduli VII “Planifikimi dhe Menaxhimi” – Planifikimi i Aktiviteteve

Objekti/Qëllimi:

Ky modul ndihmon studentët të përcaktojnë qëllimet e tyre për një “aktivitet që krijon vlerë.” Nxënësit mund të krijojnë një plan veprimi që identifikon prioritetet dhe arrijtjet për qëllimet e tyre dhe të definojnë prioritetet si dhe planet për t'u përshtatur me rrethanat e ndryshme. Në përgjithësi, ndërmarrësia fokusohet tek planifikimi dhe organizimi. Megjithatë, kjo nuk është e kufizuar vetëm në sferën profesionale, biznese apo studimore; mund të ketë po aq rëndësi edhe në jetën private. Me ndihmën e mjeteve dhe metodave të ndryshme, studentët do të organizojnë një ngjarje në universitetin e tyre. Ndërsa bëjnë këtë, ata do të kenë mundësinë të përmirësojnë kompetencat e tyre në planifikim dhe menaxhim dhe – në një fazë më vonë – do të jenë në gjendje të transferojnë njohuritë e fituara në jetën e tyre personale, ku është e nevojshme.

Grupi i interesit: Mësimdhënësit dhe Profesionistët Shëndetësor

Forma e Mësimdhënies: Format i këtij moduli duhet të mbahet në takime grupore dhe takime nën-grupore, të cilat mund të zgjasin për 2 semestra ose disa seanca të veçanta. Ky modul do të përfundojë me një ngjarje të organizuar me një audience më të gjerë.

Shtesë: Për këtë modul, mund të akreditohen maksimum 3 ECTS.

¹⁴ Value creating activity is the terminology also employed in EntreComp. It has been introduced to emphasize that entrepreneurial activities are not necessarily limited to actions that help to or prepare for starting up a business. Rather, such activities may also focus on intrapreneurship or any other activity aiming that aims to create cultural, financial or social value (see also chapter C.1 for details).

Format e mëposhtme të integritimit rekomandohen për të arritur objektivat e mësimi të përcaktuara:

- Nëpërmjet institucioneve dhe standardeve të vendosura
- Module/ngjarje jashtë kurrikulare dh kurrikulare

Përmbajtja/Përshkrimi i Modullit:

Për këtë modul, propozohet që studentët të punojnë në temat dhe detyrat kryesore për të zhvilluar kompetencat e tyre në “planifikim dhe menaxhim”:

Puna në grupe dhe bashkëpunimi janë thelbësore për këtë modul. Studentët duhet të jenë në gjendje të paraqesin rezultatet e tyre përpara një audience më të gjerë, siç janë bashkëmoshatarët, mësimdhënësit, mentorët dhe ekspertët e jashtëm (edhe në mënyrë të përsëritur) për të marrë vlerësime dhe për të përmirësuar idetë/projektet e tyre.

Moduli propozon një sesion fillestar ku përcaktohen qëllimet, detyrat, nën-grupet dhe etapat kryesore në një plan për projektin dhe financimin. Gjatë këtij sesioni, duhet të prezantohen qasje të ndryshme për organizimin dhe planifikimin e një ngjarje.

Për më tepër, studentët duhet të informohen se si dhe kur mund të përdorin ambientet dhe mjetet e rëndësishme. Gjithashtu, duhet ofruar një prezantim i shkurtër mbi modulin 'Planifikimi dhe Menaxhimi'.

Më pas, studentët punojnë në detyrat e tyre në grupe dhe nën-grupe. Me rregull, planifikohen takime me bashkëmoshatarët dhe mësimdhënësit, dhe nëse është e mundur, me ekspertë të jashtëm për të marrë vlerësime. Rezultati i këtij moduli do të jetë një ngjarje e organizuar për një audience më të gjerë.

Roli i Mësimdhënësit

Roli i mësimdhënësit në këtë modul do të jetë ai i mentorit. Në fazat e para, ai do të ketë një rol të rëndësishëm, duke udhëhequr fillimin e projektit përmes organizimit të aktiviteteve fillestare dhe duke propozuar temat. Me kalimin e kohës, ai do të tërhiqet gradualisht, duke krijuar hapësirë për zhvillimin e studentëve dhe duke funksionuar si një mbështetës në prapavijë. Mësimdhënësi do të mbetet i gatshëm për të ndihmuar dhe për të dhënë këshilla kur studentët kanë pyetje apo nevojë për udhëzime specifike.

Për më tepër, mësimdhënësit mund të krijojnë mundësi për studentët që të bashkëpunojnë me ekspertë, duke nxitur shkëmbimin e ideve dhe ndërlihdjen mes tyre.

Në fund, mësimdhënësi është përgjegjës për organizimin e seancës përfundimtare të vlerësimeve. Rregullat, kërkesat dhe modalitetet e ekzaminimit duhet të komunikohen me studentët në fillim, së bashku me objektivat e të mësuarit.

Mësimdhënësit që mbajnë këtë modul duhet të kenë përvojë me metoda të ngjashme të mësimdhënies dhe të të mësuarit më parë. Për edukatorët e rinj, rekomandohet të punojnë në çift me mësimdhënësit me përvojë (senior) kur kursi/workshop-i organizohet dhe mbahet për herë të parë.

Metodat e Mësimdhënies

Organizimi i Ngjarjes - Nxjtja e Ndryshimit brenda Institucionit tuaj të Arsimit të Lartë:

- Krijoni një iniciativë të re në universitetin tuaj ose bashkohuni me rrjete ekzistuese (p.sh., TEDx, Toastmaster).
- Organizoni një Kamp Inovacioni Rajonal, p.sh., metodologjia e EU Innovations Camp (shih burimin për manualin në referencat më poshtë).
- Organizoni një Fushatë Promocionale për një temë të veçantë brenda institucioni tuaj, p.sh., udhëzuesi i fushatës promovionale të projektit Embedding Entrepreneurship Education (EEE). Shih burimin për Udhëzuesin e Fushatës Promocionale në referencat më poshtë.

Mësimdhënësit duhet të zgjedhin ato metoda të të mësuarit dhe të mësimdhënies që i përshtaten më së miri kushteve të tyre të dhëna për mësim dhe mësimdhënie, si dhe termave në fuqi dhe burimeve të qasshme. Metodat gjithashtu mund të kombinohen me njëra-tjetrën.

Vlerësimi

Rezultati i këtij moduli është një ngjarje para një audience - e organizuar nga studentët - si dhe një përmbledhje e shkurtër e ngjarjes prej 5-10 faqeve.

Korniza e kohës është e përshtatshme dhe varet nga lloji i ngjarjes së zgjedhur. Është e nevojshme të organizohet një sesion përfundimtar për vlerësim, ku do të marrin pjesë të gjithë studentët, mësimdhënësit dhe mentorët që kontribuan në ngjarje dhe projekt. Më poshtë janë listuar kriteret e mundshme të vlerësimit.

Kriteret e Vlerësimit	Weight in %
Paraqitja e përgjithshme e ngjarjes	20
Organizimi i ngjarjes	20
Përmbledhja e ngjarjes	20
Punë në ekip	20
Përputhshmëria me planin e projektit dhe etapat kyçe	20

Aftësitë e Fitura “Planifikimi dhe Menaxhimi” (shih gjithashtu në EntreComp)

Përcaktimi i Qëllimeve:

Studentët duhet të jenë në gjendje të sqarojnë qëllimet e tyre në një aktivitet të thjeshtë që krijon vlerë, të identifikojnë alternativa për të arritur këto qëllime në një kontekst të përshtatshëm dhe të përshkruajnë objektivat e tyre të ardhshme në përputhje me forcën, ambiciet, interesat dhe arritjet e tyre. Ata duhet të vendosin qëllime afatshkurtër për të cilat mund të veprojnë, si dhe të përcaktojnë qëllime afatgjata që bazohen në vizionin për aktivitetin e tyre (apo për aktivitetin e ekipit të tyre). Gjithashtu, ata duhet të jenë në gjendje të dizajnojnë një strategji për të arritur qëllimet në përputhje me vizionin e tyre (ose të ekipit të tyre). Përveç kësaj, ata duhet të menaxhojnë balancën midis nevojës për krijimtari dhe kontroll, në mënyrë që kapaciteti i organizatës për të arritur qëllimet e saj të mbrohet dhe zhvillohet.

Planifikimi dhe Organizimi:

Studentët duhet të jenë në gjendje të realizojnë një plan të thjeshtë për aktivitete të vlefshme, të merren me një grup detyrash të thjeshta, por të menjëhershme pa u ndjerë të pakëndshëm dhe të krijojnë një plan veprimi që identifikon hapat e nevojshëm për të arritur qëllimet e tyre, duke lejuar gjithashtu mundësinë për ndryshime në këtë planifikim. Ata duhet të përmbledhin bazat e menaxhimit të projekteve, të aplikojnë këto principe në menaxhimin e një aktiviteti të vlefshëm, të zhvillojnë dhe të ndjekin një plan të detajuar menaxhimi, duke u përshtatur me rrethanat që ndryshojnë për të siguruar arritjen e qëllimeve, dhe të hartojnë procedura menaxheriale për të ofruar vlerë në mënyrë efektive në situata sfiduese.

Zhvillimi i Planeve të Qëndrueshme të Zbatimit:

Studentët duhet të jenë në gjendje të zhvillojnë një model të zbatimit për idenë e tyre dhe të përcaktojnë elementët kyç që përbëjnë këtë model dhe janë të nevojshëm për të ofruar vlerën e identifikuar. Gjithashtu, ata duhet të jenë në gjendje të adaptojnë modelin e zbatimit të aktivitetit të tyre që krijon vlerë për t'u përballur me sfida të reja ose të paparashikuara. Modeli i Biznesit Kanvas ose Modeli i Biznesit Shoqëror Kanvas mund të ofrojnë mjete të dobishme për këtë qëllim.

Përcaktimi i Prioriteteve:

Studentët duhet të jenë në gjendje të kujtojnë rendin e hapave të nevojshëm për një aktivitet të thjeshtë që ofron vlerë dhe të identifikojnë e japin përparësi hapave thelbësorë që janë të nevojshme për këtë aktivitet. Ata duhet të vendosin prioritetet e tyre dhe të veprojnë në përputhje me to, të përcaktojnë prioritetet për të realizuar vizionin e tyre (apo të ekipit), të mbajnë fokus në prioritetet e vendosura (pavarësisht nga ndryshimet që mund të ndodhin) dhe të përcaktojnë prioritetet në rrethana pasigurie, duke punuar me informacione të pjesshëm ose të paqarta.

Monitorimi i Përparimit:

Studentët duhet të jenë në gjendje të vlerësojnë përparimin e bërë në një detyrë dhe të kuptojnë nëse ajo po ecën sipas planit. Ata duhet të identifikojnë llojet e ndryshme të të dhënave që janë të nevojshme për të monitoruar përparimin e një aktiviteti të thjeshtë që ofron vlerë dhe të vendosin etapat bazë dhe indikatorë vëzhgimi për të ndjekur përparimin e aktivitetit të tyre. Gjithashtu, ata duhet të përshkruajnë metoda të ndryshme për monitorimin e performancës dhe ndikimit, të përcaktojnë se cilat të dhëna nevojiten për të vlerësuar sa efektive janë aktivitetet e tyre dhe të mendojnë për mënyra të përshtatshme për t'i mbledhur ato. Për më tepër, ata duhet të jenë në gjendje të zhvillojnë indikatorët e performancës që ne (ose ekipi ynë) kemi nevojë për të ndjekur rrugën drejt një rezultati të suksesshëm në rrethana të ndryshme. Ata duhet të fitojnë aftësinë për të dizajnuar dhe zbatuar një plan për mbledhjen e të dhënave për të monitoruar nëse iniciativat e tyre po arrijnë objektivat e vendosura.

Qëndroni fleksibël dhe përshtatuni me ndryshimet

Studentët duhet të jenë në gjendje të pranojnë dhe të ndihen rehat me ndryshimet në një mënyrë konstruktive, qoftë ato jashtë kontrollit të tyre ose në përputhje me nevojat e ekipit. Ata duhet të

parashikojnë dhe të përfshijnë ndryshimin gjatë aktivitetit, të përdorin rezultatet e monitorimit për të rregulluar vizionin, qëllimet, prioritetet, planifikimin e burimeve, hapat e veprimit, ose çdo aspekt tjetër të procesit dhe të komunikojnë në mënyrë efektive me organizatën (apo ekipin e tyre) arsyet e ndryshimeve dhe rregullimeve.

Literatura e përdorur:

- Guide for the promotion of entrepreneurship education inside universities (2018). Erasmus+ Project EEE: EEE Promo Camp Guide.
- The Business Model Canvas Business Model Canvas the Societal Business Model Canvas
- EU Science Hub (2017). Entrepreneurship is about planning and management. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=R9YJPPp4uTU>
- Organize a local TEDx event. Retrieved from <https://www.ted.com/participate/organize-a-local-tedx-event>
- Toastmaster International. Retrieved from <https://www.toastmasters.org/> <https://miro.com/>
- <https://slack.com/intl/de-de/> <https://trello.com/de>
- <https://www.microsoft.com/de-de/microsoft-365/project/project-management-software>
- <https://www.microsoft.com/de-de/microsoft-365/microsoft-teams/group-chat-software>

3.4 Moduli VII “Përballja me Paqartësinë, Pasigurinë dhe Rrezikun” – Kohë të Pasigurta për të Ardhmen

Qëllimi/Objekti:

Ky modul mbështet studentët në përballjen me paqartësitë, pasigurinë dhe rrezikun. Të rinjtë shpesh përballen me sfida të reja, sidomos për faktin se informacioni në disa raste është i pjesshëm ose i paqartë, duke e bërë marrjen e vendimeve, llogaritjen dhe menaxhimin e rrezikut një sfidë të madhe për studentët. Duke qenë se mësimi për ndërmarrësinë përfshin – përveç temave të tjera – përballjen me paqartësinë, pasigurinë dhe rrezikun, studentët duhet të inkurajohen të marrin vendime, të mos kenë frikë nga gabimet dhe të eksplorojnë mënyrat e tyre për të arritur qëllimet e tyre. Duke ofruar mjete, metoda dhe shembuj konkretë, studentët do të zbulojnë si të kalojnë përmes paqartësive, pasigurisë dhe rrezikut. Studentët kanë mundësinë të bëhen më të sigurt në vetvete dhe të implementojnë idetë e reja, edhe nëse kjo përfshin një rrezik të caktuar. Fitimi i këtyre aftësive është i rëndësishëm jo vetëm për këtë modul, por edhe për zhvillimin personal të studentëve.

Grupi interesit: Mësimdhënës dhe Profesionistët Shëndetësor

Forma e Mësimdhënies: Ky modul duhet të realizohet nëpërmjet takimeve në grupe dhe mund të përshtatet lehtësisht për mësim online si dhe për mësim të kombinuar. Rezultati i këtij moduli është zbatimi i suksesshëm dhe përmbledhja e një projekti të realizuar nga studentët.

Për shkak të temës dhe strukturës së saj, ky modul mund të implementohet në çdo modul të kurrikulës për formimin fillestar të mësimdhënësve. Për më tepër, moduli mund të ofrohet dhe realizohet në formën e një punëtorie intensive gjatë një semestri.

Është thelbësore të sigurohet mjaft kohë për të prezantuar qëllimin dhe objektivin e këtij moduli, si dhe për diskutim fillestar për të identifikuar projektet përkatëse. Gjithashtu, ligjëruesi duhet të sigurojë që studentët të kenë mjaft kohë për diskutime në grupe dhe cikle reagimi, si dhe për pyetje ndaj mësimdhënësit. Së fundi, duhet të ketë një hapësirë të përshtatshme për prezantimin përfundimtar.

Shtesë: Për këtë modul, mund të akreditohet një maksimum prej 3 ECTS.

Roli i Mësimdhënësit:

Roli i mësimdhënësit në këtë modul është thelbësor për përfundimin e suksesshëm të tij. Mësimdhënësi do të veprojë si mentor dhe mbështetës. Ata që realizojnë këtë modul duhet të forcojnë vetëbesimin e studentëve dhe t'i inkurajojnë ata të mos kenë frikë nga gabimet, paqartësia, pasiguria dhe rreziku. Pas prezantimit të përmbajtjes së modulit dhe shpjegimit të qëllimeve të mësimi, mësimdhënësi fillon me pjesën teorike. Më pas, studentët fillojnë të zhvillojnë dhe elabrojnë projektet e tyre. Mësimdhënësi duhet të qëndrojë gjithnjë e më shumë në prapavijë dhe t'u lejojë studentëve të punojnë mbi projektet e tyre, por të jetë i gatshëm për pyetje dhe mbështetje kur të nevojitet.

Mësimdhënësit që realizojnë këtë modul duhet të kenë përdorur tashmë metoda të ngjashme mësimdhënie dhe mësimi. Mësuesit e rinj me pak përvojë duhet të punojnë në çift me mësues që kanë përvojë gjatë ligjëratës.

Përmbajtja/ Përshkrimi i Modullit:

"Trajtimi i paqartësisë, pasigurisë dhe rrezikut" është një nga 15 kompetencat që çdo individ mund të zhvillojë për t'u bërë ndërmarrës, sipas kornizës EntreComp (McCallum et al. 2018). Disa njerëz e lidhin termin "paqartësi", "pasiguri" dhe "rrezik" me një ndjenjë të pakëndshme. Përmes këtij moduli, studentët duhet të krijojnë një marrëdhënie më pozitive me këto terma dhe të fitojnë më shumë besim në aftësitë e tyre. Andy Penaluna, Profesor Emeritus në Universitetin e Uellsit Trinity Saint David dhe ish-Drejtor i Institutit Ndërkombëtar për Zhvillimin Ndërmarrës Kreativ (IICEED) në Universitetin e Uellsit Trinity Saint David, ka qenë i angazhuar në zhvillimin e Kornizës së Kompetencave të Sipërmarrjes (EntreComp). Në videon e tij, Andy Penaluna shpjegon se studentët shpesh ekspozohen ndaj aktiviteteve të pasigurta dhe të paqarta ku situatat ndryshojnë, afatet zhvendosen dhe nuk ka udhëzime të qarta për atë që duhet bërë më pas. Këto situata mund të kenë avantazhin që studentët zhvillojnë strategji për t'u përballur dhe mësojnë të adaptohen më mirë ndaj ambienteve në ndryshim.

Ky modul mund të ndihmojë në forcimin e potencialit ekzistues të studentëve dhe në mbështetje të zhvillimit të aftësive të reja për të përballuar paqartësinë, pasigurinë dhe rrezikun. Për të arritur këto qëllime, moduli duhet të përfshijë përmbajtjet e mëposhtme:

1. Hyrja në temën e paqartësisë, pasigurisë dhe rrezikut: Çfarë do të thonë këto terma?

Termi paqartësi:

Sipas Fjalorit të gjuhës Angleze Oxford, paqartësia përkufizohet si fakti që diçka ka më shumë se një kuptim të mundshëm, çka mund të shkaktojë konfuzion. Ajo përshkruan një situatë ku diçka është e vështirë për t'u kuptuar ose shpjeguar për shkak të shumë aspekteve të ndryshme që

përfshin.

Paqartësia gjithashtu nënkupton se një fjalë ose një deklaratë mund të interpretohet në më shumë se një mënyrë. Prandaj, mund të thuhet se paqartësia shfaqet në situata ku ekzistojnë interpretime të ndryshme, duke sjellë konfuzion dhe paqartësi.

Termi pasiguri:

Fjalori i Anglishtes Oxford e përkufizon pasigurinë si “diçka për të cilën nuk mund të jesh i sigurt” dhe “një situatë që të bën të ndihesh i pasigurt.” Pasiguria shpesh rezulton nga mungesa e informacionit, të dhënave, detajeve ose përvojës.

Termi rrezik:

Rreziku përkufizohet si “probabiliteti i një ngjarjeje negative,” dhe nënkupton një situatë ku diçka është e ekspozuar ndaj rrezikut, humbjes ose dëmeve. Përcaktime më të detajuara për rrezikun janë:

“Rreziku është një ngjarje ose kusht i pasigurt që, nëse ndodh, ka një efekt pozitiv ose negativ në objektivat e projektit. Një rrezik ka një shkak, dhe nëse ndodh, një pasojë” (Larson & Gray, 2011, fq. 211). Chapman & Ward (2011) theksojnë se “rreziku do të thotë rezultate të mundshme të pafavorshme” (fq. 3). Sipas Loosemore et al. (2006), “një rrezik lidhet me ngjarje të paparashikueshme që mund të ndodhin në të ardhmen, ku probabiliteti dhe rezultati janë të pasigurt, por që mund të ndikojnë në interesat ose objektivat e tyre” (fq. 8).

Dallimi midis rrezikut dhe pasigurisë është se rezultatet e rreziqeve janë të njohura, ndërsa paqartësia mbetet e panjohur.

2. Mësimi përmes praktikës: lejoni studentët të zhvillojnë, përpunojnë dhe realizojnë projektet e tyre

Pas pjesës teorike, studentët janë të angazhuar në zhvillimin, përpunimin dhe realizimin e projekteve të tyre. Mësimdhënësi duhet të ofrojë mbështetje në formën e pyetjeve që i drejtohen studentëve për t'i ndihmuar ata gjatë këtij procesi:

Për të përmirësuar aftësitë e tyre, studentët duhet të pyesin veten rregullisht pyetje të tilla:

- Çfarë vendimi duhet të marr për të reduktuar rrezikun, pavarësisht mungesës së informacionit të plotë?
- A mund të integroj perspektiva të ndryshme për të marrë vendime të informuara kur ndodhem përballë pasigurisë?
- Cila detyrë e madhe mund ta ndaj në pjesë më të vogla për ta bërë përfundimin e saj më të lehtë?
- A mund të marr vendime duke vlerësuar elementet e ndryshme në një situatë që është e pasigurt dhe e paqartë?

Për të shmangur ekzagjerimin gjatë përballjes me paqartësi, pasiguri dhe rrezik, studentët duhet të bëjnë vetes pyetjet e mëposhtme:

- A jam në gjendje të gjej mënyra për të marrë vendime kur informacioni i disponueshëm është i paplotë dhe krijon konfuzion dhe paqartësi?
- A mund të marr vendime duke vlerësuar elementet e ndryshme në një situatë të pasigurt dhe të paqartë, apo po marr vendime shumë shpejt pa pasur një sasi të arsyeshme të dhënash?
- A po përpiqem të shpik diçka nga fillimi në vend që të përdor atë që kam dhe atë që di?
- A jam në gjendje të kërkoj në mënyrë aktive, të krahasoj dhe të vë në kontrast burime të ndryshme informacioni që më ndihmojnë të realizoj me sukses projektin tim?

Mësimi me ritmin e vet nxit vetëbesimin dhe inkurajon studentët të kërkojnë vetë burime të reja informacioni. Zbatimi i elementeve të mësimi online ose të përzier e përforcon këtë metodë dhe mund t'i japë një shtytje të re mësimi.

Ciklet e vlerësimit janë thelbësore për suksesin e një projekti për të identifikuar fushat ku nevojiten përmirësime. Përmes këtyre cikleve, sfidat dhe çështjet kryesore mund të ndiqen dhe të adresohen. Ciklet e vlerësimit gjithashtu ndihmojnë ekipet të koordinohen dhe të bashkëpunojnë më efektivisht, duke përmirësuar performancën e ekipit dhe rezultatin.

3. Diskutimet në grup

Diskutimet në grup janë një aktivitet dinamik dhe inkurajojnë mendimin kritik ndërmjet anëtarëve të grupit. Ato luajnë një rol të rëndësishëm në arritjen e një zgjidhje për një çështje dhe në gjenerimin e ideve ose qasjeve të reja për zgjidhjen e një problemi. Është e rëndësishme të sigurohet kohë dhe hapësirë e mjaftueshme për diskutime në grup për të analizuar pikat e forta dhe të dobëta aktuale, si dhe problemet ekzistuese gjatë punës në projekt. Një shkëmbim i rregullt është thelbësor për të përfshirë të gjithë anëtarët e grupit dhe për të siguruar që të gjithë të kenë të njëjtin informacion dhe të jenë të motivuar për të vazhduar punën.

Diskutimet në grup gjithashtu mund të zgjaten duke ftuar grupe të tjera për të diskutuar dhe ndarë përvojat e tyre deri tani.

4. Prezantimi përfundimtar dhe raporti i shkruar i projektit

Në prezantimin përfundimtar, studentët duhet të prezantojnë jo vetëm rezultatet e projektit, por edhe të shpjegojnë motivimin e tyre për zgjedhjen e projektit dhe të ofrojnë një pasqyrë se si ata personalisht janë përballur me paqartësinë, pasigurinë dhe rrezikun gjatë projektit.

Prezantimi përfundimtar duhet të publikohet online në një faqe internet ose prezantim multimedial. Përveç kësaj, studentët duhet të shkruajnë një raport përmbledhës përfundimtar të projektit, duke përfshirë gjithashtu përvojat dhe njohuritë e tyre personale në përballjen me paqartësinë, pasigurinë dhe rrezikun.

Struktura e Dobishme për të Shkruar një Raport Përfundimtar të Projektit:

Faqja e Parë:

Kjo faqe duhet të përmbajë titullin, autorin(ët) dhe datën. Titulli duhet të përcjellë fushën dhe zgjatjen e projektit.

Faqja e Dytë:

Faqja e dytë duhet të përmbajë abstraktin. Abstrakti ofron një përmbledhje të shkurtër të raportit. Lexuesi duhet të jetë në gjendje të krijojë një ide të qartë mbi temën e projektit, mënyrën si është realizuar dhe çfarë është zbuluar. Abstrakti nuk duhet të rishikojë raportin, por të japë një pasqyrë të përmbajtjes së tij. Zakonisht, abstrakti duhet të jetë më pak se 200 fjalë.

Faqja e Tretë:

Kjo faqe duhet të përfshijë një tabelë përmbajtjeje, duke treguar numrat e faqeve për seksionet e ndryshme.

Faqja e Katërt dhe më tej:

Hyrja: Ky seksion përshkruan konceptet bazë (dhe nëse është e nevojshme ose e kërkuar, një version të shkurtër të teorisë përkatëse) që nevojiten për të diskutuar projektin.

Rezultatet dhe Diskutimi: Ky seksion paraqet rezultatet në një rend logjik, duke theksuar ato që janë të rëndësishme dhe si janë analizuar të dhënat për të siguruar rezultatet e diskutuara, duke adoptuar një qasje kritike. Është e domosdoshme që të gjitha diagramet, grafiket etj., të jenë të shënuara saktë dhe të kenë një shpjegim.

Përmbledhja dhe Konkluzionet: Ky seksion përmbledh rezultatet, përfshirë një diskutim të shkurtër, duke theksuar çfarë është zbuluar, cilat kanë qenë problemet dhe çfarë mund të bëhet në të ardhmen për t'i përmirësuar ato. Duhet gjithashtu të jepet një indikacion se si mund të vazhdojë në mënyrë të dobishme rezultati.

Referencat: Raporti përfundimtar gjithashtu duhet të përfshijë referenca ndaj literaturës dhe burimeve të përdorura.

Definicioni i Analizës SWOT:

Sipas Fjalorit të Biznesit (2020), analizë SWOT është një mjet për “analizën e situatës, në të cilën fuqitë dhe dobësitë e brendshme të një organizate dhe mundësitë dhe sfidat që ajo përballë, shqyrtohen me kujdes për të hartuar një strategji. SWOT qëndron për forcat, dobësitë, mundësitë dhe sfidat.” Me fjalë të tjera, analiza SWOT është një metodë e planifikimit strategjik për të përcaktuar cilat objektiva janë të realizueshme dhe të arritshme, duke minimizuar rrezikun dhe maksimizuar efikasitetin.

Për informacion të dobishëm mbi analizën SWOT, përfshirë përkufizime dhe shembuj, shihni:
[SWOT Analysis Guide
<https://www.edrawmax.com/swot/?gclid=EAlaIqobChMI9v6Bz7fH6wIVYoBQBh2QZgT>

Burimi: PIETE Project (based on several sources e.g., Project Risk Coach. Retrieved August 28, 2020, from Figure 1:SWOT Analysis <https://projectriskcoach.com/how-to-perform-a-swot-analysis/>)

Praktiko projektin duke përfshirë temat e mëposhtme:

- Identifikimi i mundësive dhe sfidave në mjedis;
- Si të përballemi me një sasi të kufizuar informacioni ose burime të pasigurta të informacionit;
- Identifikimi i sfidave dhe kapërcimi i tyre.

Mësimi përmes përvojës:

Pas një hyrjeje teorike në temë, mësimdhënësit duhet të zbatojnë elemente praktike si një projekt i zhvilluar nga studentët që u mundëson atyre të mësojnë për paqartësitë, pasigurinë dhe rrezikun dhe të kuptojnë vetë se si të përballemi me to.

Aktiviteti i Studentëve

Brenda këtij moduli, studentët duhet të zhvillojnë një projekt të orientuar nga praktika për të mësuar se si të përballemi me paqartësitë, pasigurinë dhe rrezikun. Pas një hyrjeje teorike në temë nga mësimdhënësi, me referenca të mundshme për modulin mbi 'Planifikimin dhe Menaxhimin' (shih më sipër), studentët formojnë grupe prej tre deri në pesë persona (në varësi të numrit të studentëve) për të planifikuar, zhvilluar dhe zbatuar një projekt të orientuar në praktikë. Gjatë një semestri, i karakterizuar nga mësimi me ritmin e vet, ciklet e rishikimit me mësimdhënësin dhe për shembull me organizatat e përfshira, kompanitë (nëse projekti i zhvilluar është bërë për ose në bashkëpunim me organizata, kompani etj.), diskutime në grup dhe një prezantim përfundimtar, studentët do të punojnë në projektin e tyre dhe do të fitojnë njohuri dhe përvoja praktike për t'u përballur me paqartësitë, pasigurinë dhe rrezikun.

Gjatë këtij moduli njësemestral, studentët duhet të inkurajohen të mos kenë frikë nga gabimet duke eksploruar mënyrat e tyre për të arritur gjërat dhe duhet të stimulojnë mbledhjen e pikëpamjeve të ndryshme për të marrë vendime të informuara kur shkalla e pasigurisë është e lartë, si dhe të gjejnë mënyra për të marrë vendime kur informacioni është jo i plotë. Për më tepër, ndërsa punojnë në projektin e tyre të orientuar në praktikë, studentët duhet të mbështeten në marrjen e vendimeve duke vlerësuar elementët e ndryshëm në një situatë që është e pasigurt dhe e paqartë.

Ky modul i gjerë kërkon mbështetje të mirë të studentëve nga mësimitdhënësi, përfshirë metodat mësimore interaktive dhe të orientuara në praktikë. Moduli gjithashtu kërkon angazhimin dhe pjesëmarrjen aktive të studentëve për të qenë në gjendje të realizojnë me sukses projektet që kanë zhvilluar.

Në fund të semestrit, studentët organizojnë një panair projektesh, ku ata paraqesin projektet e tyre dhe përvojat e tyre me paqartësitë, pasigurinë dhe rrezikun për bashkëstudentët e tyre dhe nëse projektet e zhvilluara janë realizuar për ose në bashkëpunim me organizata, kompani etj., përballë përfaqësuesve të tyre. Mënyren e prezantimit e përzgjedhin studentët (p.sh., prezantimi me PowerPoint, grafikë, video të shkurtër etj.) dhe inkurajon dhe mbështet krijimtarinë e tyre, me referenca për modulin 'Bëhu Krijues'. Mësimitdhënësi dhe – kur janë të pranishëm – përfaqësuesit e organizatave, kompanive etj. do të bëjnë disa pyetje dhe do të japin komente mbi prezantimet.

Kompetencat e fituara

Sipas EntreComp, kompetenca 'Përballjame Paqartësinë, Pasigurinë dhe Rrezikun' lidhet me marrjen e vendimeve kur rezultati i atij vendimi është i pasigurt, kur informacioni në dispozicion është i pjesshëm ose i paqartë, ose kur ekziston rreziku i rezultateve të padëshiruara. Objektivat e përgjithshme të të nxënit janë përcaktuar si më poshtë:

- Brenda procesit të krijimit të vlerës, duhet të përfshihen mënyra të strukturuar për të testuar idetë dhe prototipet që në fazat e hershme për të zvogëluar rreziqet e dështimit.
- Studentët duhet të jenë në gjendje të trajtojnë situata që ndryshojnë shpejt, me shkathtësi dhe fleksibilitet.

Kompetenca të tjera të rëndësishme përfshijnë 'Marrjen e Iniciativave', 'Mësimin përmes Përvojës', 'Vëzhgimin e Mundësive', 'Vetëdijen dhe Vetëbesimin', 'Vlerësimin e Ideve' dhe 'Aftësinë Financiare dhe Ekonomike'.

Objektivat e Mësimimit

1. Përballja me Pasigurinë dhe Paqartësinë: Studentët duhet të jenë të gatshëm të bëjnë gabime gjatë eksplorimit të qasjeve të reja dhe të krijojnë rrugët e tyre për arritjen e qëllimeve. Për më tepër, ata duhet të jenë në gjendje të diskutojnë rolin e informacionit në reduktimin e pasigurisë, paqartësisë dhe rreziqeve, duke kërkuar aktivisht, krahasuar dhe analizuar burime të ndryshme informacioni që ndihmojnë në uljen e paqartësive gjatë marrjes së vendimeve. Studentët duhet të jenë të aftë të marrin vendime edhe kur informacioni është i paplotë dhe të integrojnë pikëpamje të ndryshme për të bërë zgjedhje të informuara në situata me nivel të lartë pasigurie. Kjo përfshin aftësinë për të vlerësuar elementët e ndryshëm në situata komplekse dhe për të krijuar strategji të përshtatshme për mbledhjen dhe monitorimin e të dhënave, në mënyrë që vendimet të bazohen në prova të forta.

2. **Llogaritja e Rrezikut:** Studentët duhet të identifikojnë shembuj të rreziqeve në mjedisin e tyre dhe të përshkruajnë rreziqet që lidhen me një aktivitet të thjeshtë që krijon vlerë. Ata duhet të jenë të aftë të dallojnë midis rreziqeve të pranueshme dhe të papranueshme, të peshojnë përfitimet dhe rreziqet e vetëpunësimit kundrejt mundësive të tjera të karrierës, dhe të marrin vendime që pasqyrojnë preferencat e tyre personale. Studentët duhet të aplikojnë konceptin e humbjeve të përbalueshme për të marrë vendime në krijimin e vlerës dhe të krahasojnë aktivitetet që krijojnë vlerë duke bërë një vlerësim të rrezikut. Përfundimisht, ata duhet të vlerësojnë rreziqet që lidhen me nismat e tyre ndërsa kushtet ndryshojnë dhe të përdorin një qasje të strukturuar për të vlerësuar investimet afatgjata me rrezik të lartë.
3. **Menaxhimi i Rrezikut:** Studentët duhet të jenë në gjendje të vlerësojnë në mënyrë kritike rreziqet e një ideje që krijon vlerë, duke marrë parasysh një gamë të gjerë faktorësh. Ata duhet të tregojnë aftësi në marrjen e vendimeve duke peshuar rreziqet dhe përfitimet e pritshme të një aktiviteti që krijon vlerë, dhe të hartojnë një plan menaxhimi të rrezikut për të udhëhequr zgjedhjet e tyre ose të ekipit të tyre gjatë zhvillimit të këtij aktiviteti. Studentët duhet të jenë të aftë të krijojnë strategji për zvogëlimin e rreziqeve që mund të shfaqen gjatë procesit të krijimit të vlerës dhe të gjejnë mënyra për të shmangur që nisma e tyre të bëhet e vjetruar.

Vlerësimi

Pas përfundimit të modulit, do të organizohet një seancë përfundimtare e vlerësimit dhe komenteve me të gjithë studentët e modulit, mësimdhënësin dhe, nëse është e nevojshme, me organizatat apo kompanitë e përfshira.

Seanca përfundimtare e vlerësimit dhe komenteve duhet të përfshijë pyetje si:

- Si e perceptuat problemin në fillim dhe cila ishte strategjia juaj?
- Çfarë funksionoi mirë dhe çfarë nuk funksionoi?
- Cilat janë përvojat dhe mësimet tuaja në përbalimin e paqartësive, pasigurive dhe rreziqeve

Kriteret e mundshme të vlerësimit mund të jenë:

Kriteri i Vlerësimit	Pesha në %
Qasja ndaj projektit	20
Përballja me çështjet e paqartësisë, pasigurisë dhe rrezikut	20
Puna në grup	20
Mënyra e punës	20
Prezantimi i rezultateve	20

Literatura e përdorur:

- A Handbook for Teaching and Learning in Higher Education. Enhancing Academic Practice:
• <https://www.sun.ac.za/english/faculty/arts/Documents/Handbook-TeachingLearningHigheEd.pdf>
- ECT Enhancing the Curriculum Toolkit provided by EEUK (Enterprise Educators UK):
<https://www.etctoolkit.org.uk/all-etc-how-to-guides-case-studies/>
- The Entrepreneurship Competence Framework:
<https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/-JRC101581/lfna27939enn.pdf>
- Risk Management in Business Lesson Plans: <https://study.com/academy/topic/risk-management-in-business-lesson-plans.html>
- Free Management Templates: <https://www.projectmanagementdocs.com/#axzz6Whk-GoyKO>

Bacigalupo, M., Kampylis, P., Punie, Y., Van den Brande, G. (2016). *EntreComp: The Entrepreneurship competence framework*. Luxembourg: Publication office of the European Union; EUR 27939 EN; doi:10.2791/593884; <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC101581/lfna27939enn.pdf>.

Business Dictionary (2020). What is a SWOT analysis? Definition and meaning. Retrieved August 25, 2020, from www.businessdictionary.com/definition/SWOT-analysis.html.

Chapman, C., & Ward, S. (2011). *How to manage project opportunity and risk*. Chichester: John Wiley and Sons Ltd.

Larson, E. W., & Gray, C. F. (2011). *Project management: The managerial process* (5th ed.). New York: McGraw-Hill Irwin.

Loosemore, M., Raftery, J., Reilly, C., & Higgon, D. (2006). *Risk management in projects* (2nd ed.). Abingdon: Taylor & Francis.

McCallum E., Weicht R., McMullan L., Price A. (2018). *EntreComp into action: Get inspired, make it happen. A user guide to the European entrepreneurship competence framework*. (M. Bacigalupo & W. O'Keeffe Eds.) EUR 29105 EN, Publications office of the European Union, Luxembourg, 2018. ISBN 978-92-79-79360-8, doi:10.2760/574864, JRC109128.

Project risk coach (2020). Retrieved August 28, 2020, from <https://projectrisk-coach.com/howto-perform-a-swot-analysis/>.

Përrjashtim përrgjegjësie:

Informacioni dhe pikëpamjet e shprehura në këtë publikim janë të autorëve dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht opinonin zyrtar të Bashkimit Evropian. As institucionet dhe organet e Bashkimit Evropian, asnjë person që vepron në emër të tyre nuk mund të mbahen përrgjegjës për përdorimin që mund t'i bëhet informacionit të përfshirë këtu.

MANUALI I MËSIMDHËNËSVE:

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

MANUALI I MËSIMDHËNËSVE